

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT POLITIEKE EN SOCIALE WETENSCHAPPEN

**DE GEOPOLITIEKE EN SEKTARISCHE DIMENSIES VAN DE SYRISCHE CRISIS
EN HUN WEERSLAG OP HET LIBANESE POLITIEKE LANDSCHAP**

Wetenschappelijke verhandeling

aantal woorden:
21.104

ISIS BRUN

MASTERPROEF POLITIEKE WETENSCHAPPEN
afstudeerrichting INTERNATIONALE POLITIEK

PROMOTOR: PROF. DR. SAMI ZEMNI

COMMISSARIS: DR. BRECHT DE SMET

COMMISSARIS: DR. MARIEKE KRIJNEN

ACADEMIEJAAR 2011 – 2012

ABSTRACT

De Syrische revolutie die in maart 2011 oplaaide, had niet alleen gevolgen voor Syrië zelf maar ook voor Libanon. De Syrische crisis werd al snel een geschilpunt in de tweestrijd tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie, twee politieke blokken die sinds 2005 in grote mate het Libanese politieke gebeuren vormgeven. Deze masterproef bespreekt de weerslag van de Syrische crisis op het Libanese politieke landschap en behandelt hierbij naast de tweestrijd tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie ook de manier waarop de Syrische crisis zowel in Libanon als daarbuiten in linkse kringen een debat heeft doen oplaaien. De standpunten van de verschillende Libanese partijen en politici worden aan de hand van hun discours in persberichten en verklaringen besproken. Op die manier behandelt deze masterproef de invloed die de geopolitieke context van de Syrische crisis op de standpunten van Libanese politieke partijen over Syrië heeft gehad. Ook de sektarische dimensie komt hierbij aan bod gezien de belangrijke rol die het confessionalisme in het politieke systeem van Libanon speelt.

Op het geopolitieke vlak kunnen we een parallel ontwaren tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie in Libanon enerzijds en anderzijds de 'koude oorlog' die zich in de Arabische wereld voltrekt tussen een pro-Amerikaanse as met Saoedi-Arabië op het voorfront en de As van het Verzet waartoe Iran, Syrië en Hizbollah behoren. De 14 maartalliantie kan tot het pro-Amerikaanse kamp worden gerekend en steunde net zoals Saoedi-Arabië de Syrische oppositie, terwijl de 8 maartalliantie zich achter het Syrische regime schaarde. Op het sektarische vlak lijken religieuze overwegingen niet de voornaamste beweegredenen te zijn geweest om een bepaald standpunt in te nemen. Sektarische politieke geschillen lijken veeleer een uiting te zijn van de geopolitieke context en van het confessionele systeem waaraan Libanon onderhevig is.

INHOUDSOPGAVE

Abstract	0
Dankwoord	3
Inleiding	4
De Syrische crisis: oorzaken, actoren en belangen	6
1. Binnenlandse dynamieken van de Syrische crisis	6
1.1. Binnenlandse actoren: het regime, de oppositie en het volk	7
1.2. Oorzaken van de crisis.....	11
2. Geopolitieke belangen en het debat rond interventie	12
2.1. Belangen van de Verenigde Staten en Israël.....	12
2.2. De regionale tweestrijd om Syrië	13
2.3. ‘Humanitaire interventie’ of ‘verbloemd imperialisme’?.....	15
Libanon en de Syrische crisis	18
3. Libanon aan de vooravond van de Syrische crisis	18
4. De Syrische crisis volgens het anti-Assad-kamp.....	20
4.1. De 14 maartalliantie: een ‘vriend van Syrië’?	20
4.2. De gedaanteverwisseling van Walid Jumblatt.....	23
5. De Syrische crisis volgens het pro-Assad-kamp	26
5.1. De Aounisten	27
5.2. Hizbollah: de Syrische crisis als verbloemde aanval tegen het Verzet.....	28
6. Libanon en het linkse debat rond de Syrische crisis.....	32
Conclusie	35
Geciteerde werken	37
Pers en officiële websites.....	43

DANKWOORD

Dit dankwoord is in de eerste plaats opgedragen aan de familie Kadoni uit de stad Saraqeb in Syrië en in het bijzonder aan Hassan Kadoni, die sinds enkele jaren in Gent studeert en intussen een goede vriend is geworden. In 2010 had ik het genoegen om tijdens een reis door het Midden-Oosten enkele dagen bij Hassans ouders in Saraqeb te mogen verblijven. Dit verblijf is nog steeds een van de mooiste herinneringen die ik aan mijn reis heb overgehouden. Ik was dan ook erg getroffen toen ik vernam dat het Syrische leger het huis van Hassans ouders, waar ik twee jaar voorheen nog met veel warmte was onthaald, was binnengevallen – gelukkig zonder schade te berokkenen of slachtoffers te veroorzaken. Op 18 juni 2012 kreeg Hassan echter te horen dat zijn schoonbroer, Hussein al-Ibrahim, overleden was nadat hij tijdens het ophalen van zijn oogst door een sluipschutter van het Syrische leger werd beschoten. Hoewel ik Hussein al-Ibrahim en zijn gezin tijdens mijn verblijf in Syrië maar zeer kort heb ontmoet, heeft deze gebeurtenis me toch erg geraakt. Ik wens de familie Kadoni en alle andere Syriërs veel sterkte en moed toe en hoop voor hen op een zo snel mogelijk einde aan de crisis die het onderwerp van deze masterproef is.

Mijn dank gaat ook uit naar mijn promotor, prof. Sami Zemni, die me zowel met advies over mijn onderwerp als met praktische tips geholpen heeft om deze masterproef tot een goed einde te brengen.

Mijn ouders wil ik bedanken voor alle steun die ze mij doorheen mijn studies hebben gegeven. Dat ik de kans heb gekregen om de voorbije zes jaar mijn studies zorgeloos te doorlopen, heb ik volledig aan hen te danken. Mijn vriend Jeroen was eveneens een steun en toeverlaat tijdens het schrijven van deze paper.

Deze masterproef is dubbelzijdig geprint dankzij UGent1010, een studentenorganisatie die zich inzet voor meer duurzaamheid aan de universiteit. Het was een waar plezier om twee jaar lang deel te mogen uitmaken van het UGent1010-team.

INLEIDING

Op 15 en 18 maart 2011 braken er in Syrië lokale opstanden tegen het Syrische regime uit, onder meer in de stad Dar'a. Deze vonden op korte tijd hun weerklink in de rest van het land, maar de revolte werd hardhandig door het regime van president Bashar al-Assad onderdrukt. Intussen verkeert Syrië in een ernstige crisissituatie die een steeds zwaardere tol eist van de bevolking en waarvan het einde nog niet in zicht lijkt. Deze crisis speelt zich af tegen een complexe achtergrond waarin heel wat tegenstrijdige belangen, zowel in Syrië zelf als daarbuiten, een rol spelen. 'Het Syrische volk' is immers minder eenvormig dan het soms wordt voorgesteld en ook regionale belangen en geopolitieke overwegingen hebben een niet te onderschatten invloed op het verloop van de gebeurtenissen.

De situatie in Syrië kan verstrekkende gevolgen hebben voor andere landen in de regio en niet het minst voor Libanon, dat steeds aan een sterke invloed vanuit Syrië onderhevig is geweest. Sektarische spanningen die in Syrië opklaaien als gevolg van de revolte kunnen ook in Libanon verdeeldheid in de hand werken, maar belangrijker nog is het feit dat de Syrische crisis zijn nationale grenzen heeft overstegen en een regionale geopolitieke dimensie heeft gekregen. Ook dit heeft ongetwijfeld een effect op Libanon, dat vaak een speelbal tussen regionale machten in het Midden-Oosten is geweest. Zo kan de tweedeling tussen de 14 maart- en de 8 maartalliantie, die ontstond na de moord op de voormalige Libanese eerste minister Rafik al-Hariri in 2005, gezien worden als een uiting van de regionale tweestrijd tussen een pro-Amerikaans, zogenoemd 'gematigd' kamp waarin Saoedi-Arabië en Egypte de grootste spelers zijn enerzijds en 'het Verzet'¹ waartoe vooral Iran, Syrië, Hezbollah en Hamas worden gerekend anderzijds (Dot-Pouillard, 2012, 3 april; Gresh, 2012, p. 1). Een mogelijke val van het Syrische regime zou in Libanon dus de verhoudingen tussen de 8 maart- en 14 maartalliantie kunnen wijzigen. Het is dan ook aannemelijk dat dergelijke potentiële scenario's – een sektarisch conflict of een grondige hertekening van het Libanese politieke landschap – voor een groot stuk het standpunt van Libanese politieke partijen en politici over de Syrische crisis hebben bepaald.

Deze masterproef behandelt de weerslag van de Syrische crisis op de politieke verhoudingen in Libanon. Hierbij wordt in eerste instantie besproken welke houding Libanese politici en politieke partijen naar aanleiding van de Syrische crisis ten aanzien van het Syrische regime innamen. Omdat het Libanese politieke stelsel wordt gekenmerkt door het confessionalisme, dat de verdeling van politieke ambten over de verschillende religieuze sekten strikt vastlegt, stelt zich de vraag of de sektarische verdeeldheid die daarmee samengaat een invloed heeft gehad op de wijze waarop Libanese politici en politieke partijen de gebeurtenissen in hun buurland interpreteerden. Daarnaast behandelt deze masterproef ook de geopolitieke dimensie van de Syrische crisis en hoe die een invloed heeft gehad op het Libanese politieke landschap. Ten slotte komt ook het debat aan bod dat in linkse kringen is opgelaaid over de aard van de Syrische crisis, de wenselijkheid van een internationale interventie en de positie van linkse bewegingen en individuen hierin.

Om te onderzoeken welk standpunt Libanese politici over de Syrische crisis innamen en of er sinds het begin van de Syrische revolte al dan niet een evolutie in hun houding waar te nemen is, werd vooral beroep gedaan op grotendeels Engelstalige of uit het Arabisch vertaalde artikelen van Libanese kranten en officiële websites van Libanese partijen. De nadruk ligt op verklaringen van Libanese politici. Vooral de website van het nationale nieuwsagentschap van Libanon (National News Agency, NNA) kwam daarvoor van pas, omdat deze website regelmatig verklaringen van verschillende politici in het Arabisch, het Engels en het Frans publiceert. Daarnaast waren ook de websites van de politieke partijen zelf of van mediakanalen die aan de partijen gelieerd zijn van nut, voor zover zij officiële partijverklaringen of andere relevante artikelen publiceerden. Deze websites

---

¹ Om verwarring met de term 'verzet' in zijn algemene betekenis te voorkomen, zal het woord 'Verzet' in deze specifieke betekenis steeds met een hoofdletter worden geschreven.

zijn meestal in het Arabisch. Soms geven ze enkel recente berichten en verklaringen weer en hebben ze geen archief, waardoor de artikelen van het NNA en Libanese kranten een belangrijke aanvulling waren.

Deze verhandeling onderzoekt de standpunten van Libanese politici in de periode tussen 18 maart 2011 – soms aangeduid als het beginpunt van de Syrische revolutie – en 1 april 2012. Hierbij zijn vooral de verklaringen en krantenartikelen van 18 maart tot 18 mei 2011, van 1 oktober tot 1 november 2011 en van 18 maart tot 1 april 2012 geanalyseerd, al komen ook relevante uitspraken en feiten van andere periodes ter sprake. Dit onderzoek beperkt zich tot een analyse van de standpunten van de volgende politieke partijen en bewegingen: de 14 maartbeweging, met een focus op de Future Movement van Saad al-Hariri en Lebanese Forces (LF) van Samir Geagea; de Progressive Socialist Party (PSP), onder leiding van Walid Jumblatt; de Free Patriotic Movement (FPM), opgericht door Michel Aoun; en Hizbollah, voorgezeten door Hassan Nasrallah. Vaak zal de focus op verklaringen van de partijleiders liggen. Dit heeft te maken met het politieke systeem in Libanon, waarin de zogenoemde *zu'ama* – de traditionele leiders van een gemeenschap – een grote rol spelen en waarin ook 'nieuwe' politieke leiders, zoals Hassan Nasrallah, Michel Aoun en Saad al-Hariri, doorgaans binnen hun partij over veel macht beschikken (Schwerna, 2010, pp. 33-34).

Deze masterproef is opgedeeld in twee delen. Het eerste deel bespreekt eerst de oorzaken, het verloop en de binnenlandse actoren van de Syrische crisis en vervolgens de geopolitieke belangen die ermee gepaard gingen. Het tweede deel behandelt de weerslag van de Syrische crisis op het politieke landschap in Libanon aan de hand van een analyse van de verklaringen van Libanese politici.

DE SYRISCHE CRISIS: OORZAKEN, ACTOREN EN BELANGEN

Ondanks de vele aandacht die de Syrische crisis in de internationale media heeft gekregen, is het niet eenvoudig om betrouwbare informatie over het exacte verloop van de gebeurtenissen, het aantal slachtoffers en de bron van geweldplegingen te verkrijgen. Niet alleen heeft het Syrische regime zelf buitenlandse journalisten uit het land geweerd, de informatie die wel doorsijpelde was vaak onduidelijk of tegenstrijdig. Journalisten konden zich dikwijls enkel op informatie van Syrische activisten beroepen, maar deze was niet altijd correct. Sommige opposanten gaven zelf toe dat er bewust foute of overdreven informatie werd verspreid (Hill, 2012, 12 april). Bovendien schonk de berichtgeving van de internationale massamedia vaak weinig aandacht aan de regionale context en de invloed van buitenlandse actoren in de Syrische crisis. Volgens een rapport van CIRET-AVG en Cf2R (2012, januari, p. 32) was de berichtgeving van de mainstream Angelsaksische media en meerdere grote Arabische mediakanalen – in het bijzonder al-Jazeera en al-Arabiya – gekleurd door wat in Amerikaanse neoconservatieve kringen gezien wordt als de tweedeling tussen de ‘gematigde’ Arabische landen enerzijds en de ‘as van het kwaad’ anderzijds. Aangezien Syrië tot deze laatste groep wordt gerekend, lag de nadruk in deze mediakanalen vrijwel uitsluitend op de gruweldaden van het regime, terwijl andere aspecten van de crisis onderbelicht bleven. Tijdens een debat op de Zwitserse radio hekelde de Franse journalist Alain Gresch ook de ongenueanceerde Franse berichtgeving, terwijl de Zwitserse journalist Gaëtan Vannay stelde dat Zwitserse mediakanalen voorzichtiger met informatie over Syrië omsprongen dan Franse kanalen, maar toch soms informatie verspreidden die onmogelijk juist kon zijn (Radio Télévision Suisse, 2012, 14 maart). Langs de andere kant waren er ook bronnen die vooral aandacht schonken aan de rol van externe factoren, terwijl ze de wandaden van het regime, die nochtans aan de basis van de revolutie lagen, minimaliseerden. Het voornoemde rapport van CIRET-AVG en Cf2R verschaft bijvoorbeeld wel inzichten in de geopolitieke context van de Syrische crisis en de impact ervan op de internationale berichtgeving, maar schenkt amper aandacht aan de misdaden van het Syrische regime in verhouding tot zijn scherpe kritiek op de gewapende oppositie.

Al te vaak worden problemen in het moderne Midden-Oosten gereduceerd tot ofwel een situatie die uitsluitend toe te schrijven is aan interne oorzaken, ofwel een probleem waarvoor externe krachten de volledige verantwoordelijkheid dragen. Zoals de redacteurs van MERIP terecht opmerken, ligt de realiteit nochtans vaak in het midden – ook wat de Syrische crisis betreft: “it is not hard to see that today’s Syrian torment is neither a natural culmination of its hidebound socio-political system nor an unfortunate artifact of its international position, but a conspiracy of both” (MERIP, 2011). Dit hoofdstuk tracht daarom, rekening houdend met de verscheidenheid aan visies die er over de Syrische crisis zijn, een overzicht te geven van de oorzaken, de actoren en de belangen die in deze crisis meespeelden, met aandacht voor zowel de interne als de externe dynamiek. Een inzicht in deze factoren is immers vereist om de reacties van Libanese politici op de feiten te kunnen interpreteren.

I. Binnenlandse dynamieken van de Syrische crisis

Geïnspireerd door de grootschalige opstanden in andere Arabische landen, vonden er in het begin van 2011 ook in Syrië een aantal kleine protestacties plaats. Dat de Syriërs vreesden voor een harde reactie van het regime speelde ongetwijfeld mee in het geringe succes van deze eerste betogingen, maar dat verklaart onvoldoende waarom de revolutie in Syrië moeizamer van de grond kwam dan in Tunesië en Egypte. Ook andere factoren speelden een belangrijke rol. Zo genoot het maatschappelijke middenveld in Syrië veel minder vrijheid en waren de sociaaleconomische problemen er minder schrijnend dan in Egypte. Bovendien is er in Syrië sprake van een zeer sterke overlapping van staat, regime en leger, iets wat in Tunesië minder het geval was (Haddad, 2011b). De Syrische politieke activist Ammar Abdulhamid (2011, 7 januari) verwijst eveneens naar het gebrek aan onafhankelijke civil-society-instituten en voegt daar twee andere belangrijke aspecten aan toe die het voor de activisten moeilijker maakten om een succesvolle revolutie te initiëren, met name de heterogene samenstelling van de bevolking en de geopolitieke context waarin Syrië zich

bevond. Meer dan een jaar na het begin van de crisis stelde International Crisis Group (2012, 10 april, p. 9) inderdaad vast dat zowel de sektarische als de geopolitieke dimensie het mogelijk moeilijker zou maken voor de oppositie om de revolte tot een succesvol einde te brengen.

Ondanks de moeilijkheden waarmee de Syrische activisten zich aanvankelijk geconfronteerd zagen, vonden er in maart 2011 een aantal lokale opstanden plaats. Het begin van de Syrische revolte wordt doorgaans gesitueerd op 15 maart 2011, toen de aangekondigde 'dag van de woede' effectief tot een betoging tegen het regime leidde, of op 18 maart 2011, toen in Dar'a tijdens een opstand de eerste doden vielen. Al snel begon de opstand een nationale omvang te krijgen. Het geweld van het Syrische leger tegen de bevolking nam toe, terwijl ook een deel van de oppositie zich op het gebruik van wapens beriep (Al Arabiya News, 2012, 16 maart; Amnesty International, 2012, p. 5). Volgens sommige bronnen was er geen sprake van een authentieke volksopstand en werd de revolte van meet af aan aangestoken door buitenlandse machten die het Syrische regime wilden zien vallen. Deze hypothese wordt echter door weinigen gevolgd. Zo onderstreept het rapport van CIRET-AVT & Cf2R (2012, januari, p. 5), dat nochtans sterk de nadruk legt op de vernietigende rol van buitenlandse invloeden in Syrië, dat de opstand is begonnen als "de uitdrukking van een echte volksbeweging en van een legitieme aanspraak op politieke liberalisering". Ook *International Crisis Group* (2011, 3 mei) stelt dat de volksopstand in wezen spontaan en vreedzaam was en ze wijst erop dat er voldoende geloofwaardige bewijzen zijn voor het willekeurige en buitensporige geweld van het Syrische regime. Mogelijk was er sprake van buitenlandse beïnvloeding in de crisis, maar de opstand werd in de eerste plaats door de handelingen van het regime zelf aangewakkerd.

1.1. Binnenlandse actoren: het regime, de oppositie en het volk

Sinds het overlijden van president Hafez al-Assad in 2000 staat diens zoon Bashar al-Assad aan het hoofd van de Syrische baathpartij. Deze machtsovername leidde aanvankelijk bij velen tot optimisme over de toekomst van Syrië, omdat Bashar al-Assad in het begin van zijn presidentschap de indruk gaf dat hij een minder autoritair beleid dan zijn vader zou voeren. Hij dulde politieke debatten en een zekere kritiek op het regime, zij het in beperkte mate. Deze nieuwe politieke openheid werd echter al snel gedeeltelijk terugged Schroefd en hoewel het beleid van Bashar al-Assad minder repressief was dan dat van zijn vader, bleef het autoritair van aard (Perthes, 2004, pp. 17-19).

De macht van het Syrische regime rust onder meer op het leger en de veiligheidsdiensten, maar ook op de sterke band tussen de staat en de elite van de privésector. Veel zakenmannen die tot deze elite behoren, bekleden zelf een staatsfunctie of hebben familiebanden met leden van het regime. De meest bekende onder hen is Rami Makhlouf, familie van Bashar al-Assads vrouw, die zich net zoals andere Syrische magnaten verrijkte via de toeristische sector, vrijhandelszones en de telecommunicatiesector. Zonder de steun van deze elite was het voor het regime veel moeilijker geweest om in de twee grootste steden, Damascus en Aleppo, de overhand te behouden (Haddad, 2012a). De misnoegdheid die onder de bevolking leefde over de buitensporige macht van de business-elite, kwam tijdens de Syrische revolte onder meer tot uiting toen de kantoren van Syriatel, het Syrische telecommunicatiebedrijf waar Makhlouf de eigenaar van is, in brand werden gestoken. Toen Makhlouf in juni 2011 aankondigde dat hij het ondernemerschap zou inruilen voor liefdadigheidswerk, gebeurde dit dan ook hoogstwaarschijnlijk met de goedkeuring en mogelijk zelfs op aandrang van president al-Assad, in een poging om op de eisen van de oppositie in te spelen (Shadid, 2011).

Het Syrische regime heeft vaak geprobeerd om op basis van zijn verzet tegen de Israëlische bezetting en het Amerikaanse imperialisme respect af te dwingen bij de Syrische bevolking, terwijl het verzaakte aan zijn taak om een beleid te voeren dat in het belang van zijn burgers was (Harling, 2012). Vooral de anti-Israëlische retoriek van het regime kan gezien worden als een poging om een goed aanzien bij het volk te verkrijgen, temeer omdat dit discours in feite haaks staat op de

pogingen van Syrië om tot een vredesakkoord met Israël te komen (Perthes, 2004, pp. 54-55). Dit verklaart ook waarom sommigen menen dat de VS en Israël niet gediend zouden zijn met de val van het Syrische regime, zoals verderop nog ter sprake zal komen. De anti-imperialistische retoriek van president al-Assad kwam tijdens de crisis onder meer terug in diens toespraken. Zo stelde de president in zijn speech van 10 januari 2012 dat de gebeurtenissen in Syrië “deel uitmaken van wat tientallen jaren geleden voor de regio werd gepland. De droom om [Syrië] te verdelen, leeft nog steeds in de geesten van de kleinkinderen van Sykes-Picot (...). Syrië verslaan (...) betekent: de hele regio in de handen van de supermachten doen vallen” (al-Assad, 2012, 10 januari). Hoewel er gegronde redenen waren om wantrouwig te staan tegenover de inmenging van buitenlandse machten en om hun goede bedoelingen in twijfel te trekken, gebruikte de president deze realiteit vooral als voorwendsel om de legitimiteit van de hele opstand onderuit te halen. Een uiting van deze dubbele houding is het feit dat er zich onder de duizenden dissidenten die de Syrische gevangenis al vóór het uitbreken van de Syrische opstand bevolkten, ook activisten bevonden die zich voor de Palestijnse zaak en tegen de Amerikaanse invloed in de regio inzetten. De enige reden voor hun gevangenschap was hun verzet tegen het regime, los van hun anti-imperialistische principes (Haddad, 2011a).

Ook als het over sektarische verdeeldheid ging, week de retoriek van het regime af van zijn werkelijke houding. De Syrische baathpartij heeft in haar discours steeds de eenheid van het Syrische volk benadrukt en haar officiële standpunt luidt dan ook dat “regionalisme, sektarisme en tribalisme (...) gevaarlijke sociale ziektes [zijn] die met alle mogelijke middelen bestreden moeten worden” (Van Dam, 2011, p. 160). De partij hield zich tijdens de crisis evenwel niet aan haar eigen credo, want het regime heeft via een verdeel-en-heerstactiek doelbewust sektarische spanningen aangewakkerd om religieuze minderheden aan zich te binden. Zo hingen veiligheidsagenten bij het begin van de opstand posters op die waarschuwden voor een sektarisch conflict (Harling, 2012). De Syrische president slaagde er op die manier vooral in om de alawitische minderheid, waartoe hij zelf behoort, achter zijn kar te spannen door hen angst in te boezemen voor de anti-alawitische neigingen van de oppositie. Toch was die angst niet geheel uit de lucht gegrepen. Hoewel het Syrische regime niet met ‘de alawitische gemeenschap’ gelijkgeschakeld kan worden, temeer omdat veel alawieten zelf aan de repressie van het regime onderhevig zijn, hebben sektarische vooroordelen en discriminatie doorheen de moderne geschiedenis van Syrië een sektarische polarisering tussen alawieten en niet-alawieten voortgebracht (Van Dam, 2011, p. 135).

Tijdens de Syrische crisis leidde het sektarisme ook binnen de oppositiebeweging tot verontrustende ontwikkelingen. Een deel van de overwegend soennitische oppositie koesterde een toenemende wrok jegens de alawieten, waardoor de angst van deze religieuze minderheid voor een mogelijke weerwraak niet ongegrond was (International Crisis Group, 2011, 24 november, pp. 2-3; 6). Naarmate de crisis zich verdiepte, kreeg de opstand inderdaad steeds meer een sektarisch karakter en ook het fundamentalisme binnen de oppositie nam toe (International Crisis Group, 2012, 10 april, p. 5). Dit heeft gevolgen voor het standpunt dat de alawieten innemen, want zoals Nikolaos van Dam (2011, p. 135) al vóór het begin van de Syrische revolutie waarschuwde, “kunnen veel alawieten, waaronder veel van de initiële tegenstanders van het regime, zich (...) gedwongen voelen om zich voor hun zelfbehoud te groeperen indien ze, al dan niet terecht, de indruk krijgen dat ze door de soennitische meerderheid worden bedreigd”.

Dat het Syrische regime de opstand op een gewelddadige manier heeft onderdrukt en hierbij ernstige misdaden heeft gepleegd, blijkt onder meer uit rapporten van *Amnesty International* en *Human Rights Watch* (HRW), die al meerdere jaren de mensenrechtenschendingen van het Syrische regime documenteren. Amnesty International stelde in één van haar rapporten dat de misdaden waaraan het regime zich schuldig maakt niet van aard zijn veranderd sinds de crisis van 2011, maar wel in omvang toegenomen. Volgens datzelfde rapport had het conflict één jaar na het uitbreken ervan al meer dan 6.500 slachtoffers geëist, waarvan de meesten tijdens straatprotesten door de Syrische veiligheidsdiensten werden gedood. Het rapport stelt op basis van getuigenissen dat de

foltering en mishandeling van burgers systematisch en op een georganiseerde manier werden uitgevoerd en dat we dus van misdaden tegen de mensheid kunnen spreken (Amnesty International, 2012, maart, pp. 5-7).

Amnesty International maakt ook gewag van verontrustende meldingen van misdaden die door de oppositie werden gepleegd, al stelt de organisatie dat het Syrische regime verantwoordelijk was voor de overgrote meerderheid van de gepleegde misdaden (Amnesty International, 2012, maart, p. 7). Ook HRW uitte in een open brief aan de Syrische oppositie haar bezorgdheid over ontvoeringen, executies en folteringen uitgevoerd door oppositieleden. HRW stelt dat de opstand tegen het regime tot september 2011 overwegend vreedzaam verliep, maar dat gewapende oppositieleden sindsdien meerdere misdaden hebben gepleegd. Deze gebeurtenissen minder systematisch en georganiseerd dan die van het Syrische regime, maar ze waren wel zowel op leden van de veiligheidstroepen van het regime als op burgers gericht en leken soms door sektarische motieven te zijn ingegeven (Human Rights Watch, 2012).

De Syrische oppositie organiseerde zich na verloop van enkele maanden in meerdere groeperingen, die soms over cruciale punten van mening verschilden. De twee grootste en meest bekende oppositiebewegingen zijn de Syrian National Council (SNC), onder leiding van Burhan Ghalioun, en de National Coordination Committee for Democratic Change (NCC), geleid door Hasan Abdel Azim en met onder meer Michel Kilo en Haytham al-Manna in het bestuur. Voorts zijn ook de Local Coordination Committees (LCC) belangrijk, omdat ze verscheidene comités samenbrengen die door opposanten op het terrein opgericht werden. De meeste van deze comités hebben zich achter de SNC geschaard, maar sommige steunen de NCC. In juli 2011 kwam ook de Free Syrian Army (FSA) tot stand, grotendeels samengesteld uit gedeserteerde officieren en soldaten van het Syrische leger die de wapens tegen het regime opnamen (Lundgren-Jörum, 2012, pp. 14-15; Fares, december 2011).

De SNC werd in het begin van oktober 2011 opgericht en bestaat uit een raad van bestuur met 29 leden en een algemene vergadering met 230 zetels, waarvan er 55 voor grassroots-activisten in Syrië zijn voorbehouden. Veel inwoners van Syrië bekijken de organisatie met enige argwaan omdat ze grotendeels door Syrische *expats* wordt gerund. Ook het hoge aantal islamisten in de beweging gaf aanleiding tot scepticisme (Araabi, 2011, 18 oktober). De SNC bestaat uit diverse politieke groeperingen en heeft naast Arabieren ook Koerden en Assyriërs in haar rangen, maar religieuze minderheden – alawieten, christenen, druzen en sjiieten – zijn ondervetegenwoordigd (Slim, 2011).

Aanvankelijk sprak de SNC zich net zoals de meeste andere oppositiegroepen officieel tegen een internationale militaire interventie uit, al riep ze in de praktijk wel op tot een *no-fly zone* (Lundgren-Jörum, 2012, p. 24). Een bericht op de website van de SNC waarin de beweging stelde dat ze tegen een internationale militaire interventie gekant was, werd later offline gehaald. De SNC wijzigde haar officiële standpunt over deze kwestie en publiceerde op 11 maart 2012 een persbericht waarin ze de internationale gemeenschap expliciet opriep om militair tussen te komen: “we turn to the Arab countries and those who sympathize with the plight of the Syrian people, including Saudi Arabia, Qatar, the Arab Gulf states, and the international community, including the UN, and call upon them to take effective measures and actions to meet the demands of the Syrian people. Condemnations, expressions of sympathy, and statements of denouncement are no longer sufficient. Strong measures must be taken against Assad's gangs. To that end: we demand urgent military intervention by the Arab and international community to rescue civilians (...)” (Syrian National Council, 2012). Opvallend is de expliciete vermelding van onder meer Saoedi-Arabië en Qatar, twee landen die er vaak van verweten worden dat ze de Syrische crisis naar hun hand willen zetten. In een interview aan *Wall Street Journal* liet Burhan Ghalioun bovendien weten dat de SNC hoopt om de door Israël bezette Golanhoogte terug te krijgen via haar “speciale relaties met de Europeanen en Westerse machten”, terwijl hij ook stelde dat de bijzondere relaties tussen Syrië en Iran en Hezbollah na de val van het Syrische regime ten einde zouden komen. Met Hamas zou de SNC dan weer wel goede relaties kunnen aangaan aangezien deze Palestijnse beweging toenadering zoekt

tot de PLO, waarmee de SNC een sterke band onderhoudt (Syrian National Council, 2011). De SNC positioneerde zich met deze standpunten binnen het pro-Amerikaanse kamp in het Midden-Oosten en kreeg hier uit verschillende hoeken kritiek op (Fares, 2011, december).

De NCC, die in juni 2011 in het leven geroepen werd, brengt voornamelijk de oudere, interne Syrische oppositie bijeen. In tegenstelling tot de SNC bleef de NCC zich tegen elke vorm van internationale interventie verzetten. Ook operaties zoals het opleggen van een *no-fly zone* of maatregelen van de VN Veiligheidsraad, die ze als een voorbode voor militaire interventie beschouwt, zijn voor deze oppositiebeweging geen optie (Lundgren-Jörum, 2012, p. 15; 24). Een tweede kwestie waarover de NCC met de SNC van mening verschilt, is de vraag of de oppositie al dan niet met het regime in dialoog mag treden. Voor de SNC is die optie uitgesloten tenzij er over het aftreden van het regime zou worden onderhandeld, terwijl de NCC bereid is om te onderhandelen op voorwaarde dat het regime zijn gewelddadige onderdrukking van de opstand staakt, het leger uit de straten terugtrekt en alle politieke gevangenen vrijlaat (Slim, 2011). Tot de leden van de NCC behoort Michel Kilo, een Syrische schrijver en activist die zich sinds de machtsovername van de baathpartij in 1963 tegen het regime verzet en daarvoor tweemaal een gevangenisstraf heeft uitgezeten. Hij sprak zich openlijk tegen de SNC uit omwille van hun standpunt over buitenlandse interventie. Volgens Kilo zou een dergelijke interventie ertoe kunnen leiden dat Syrië tot een pro-Amerikaans land verwordt en in een gewapend en confessioneel conflict afglijdt (AFP, 2011, 29 september). Meerdere analisten zijn inderdaad van mening dat een militaire interventie nefaste gevolgen zou hebben voor de Syrische bevolking en voor de toekomst van het land (zie infra: 2.3.).

Het is belangrijk om een onderscheid te maken tussen enerzijds de oppositie, bestaande uit intellectuele dissidenten die zich – vaak vanuit het buitenland – vocaal tegen het regime keerden, en anderzijds de protestbeweging zelf, grotendeels gedragen door Syriërs in het binnenland (Harling, 2011). Er bestaat bovendien veel onduidelijkheid over het aandeel van de bevolking dat zich achter de opstand in zijn geheel en de oppositie in het bijzonder schaart. Mogelijk is het aantal Syriërs dat het Assad-regime steunt groter dan vaak wordt aangenomen, al lijkt het erop dat deze steun voornamelijk door angst is ingegeven en niet door waardering voor het gevoerde beleid. Vooral de agenda van de oppositie roept bij vele Syriërs argwaan op en sektarische spanningen spelen hier een niet te onderschatten rol in (Holman, 2012). Zoals eerder al werd aangehaald, vreesden vooral de alawieten voor repercussies, maar ook de christenen en de druzen waren eerder terughoudend (Gresh, 2012, 23 februari).

De positie van de Koerden, die zo'n 10 procent van de bevolking uitmaken en grotendeels tot de soennitische meerderheid behoren maar zelf een etnische minderheid vormen, was eveneens ambivalent. Hoewel er protesten plaatsvonden in Koerdische regio's, was de opkomst beperkter dan men op basis van het beleid dat het Syrische regime jegens de Koerden voerde, kon verwachten (Khalaf, 2012, 21 maart). Zo'n 300.000 Syrische Koerden hebben – ondanks het feit dat de meesten onder hen in Syrië werden geboren – nooit het Syrische burgerschap gekregen, met verregaande beperkingen op het vlak van onderwijs, werk, eigendom en bewegingsvrijheid tot gevolg (Savelsberg & Hajo, 2011). Ook na de machtsovername van Bashar al-Assad bleef deze problematiek aanslepen, ondanks de beloftevolle opening die zich tijdens de eerste jaren van diens beleid leek te manifesteren. Aan deze opening kwam in 2004 een einde nadat een uit de hand gelopen voetbalmatch tussen een overwegend Koerdische en een overwegend Arabische voetbalploeg in de dood van zeven Koerden uitmondde. Tijdens de grootschalige Koerdische betogingen die daarop volgden, arresteerden de Syrische veiligheidstroepen zo'n 2.000 Koerden en vielen er 32 doden en honderden gewonden. Sindsdien zijn de Syrische Koerden onderworpen aan een verregaande politieke en culturele onderdrukking (Sinclair & Kajjo, 2011). De Koerden hadden dus redenen om zich bij de oppositie tegen het regime te voegen en behoorden ook tot de eersten die op straat kwamen om hun ongenoegen te uiten, maar ze distantieerden zich eveneens van de SNC (Gresh, 2012, 23 februari). Toen vertegenwoordigers van de oppositie in juli 2011

bijeenkwamen om de toekomstige SNC op te richten, riepen de aanwezige Koerdische oppositieleiden op om de officiële naam van Syrië te wijzigen naar 'Republiek van Syrië' in plaats van het huidige 'Syrische Arabische Republiek'. Deze oproep werd echter geweigerd, waarop de Koerden misnoegd de conferentie verlieten (Sinclair & Kajjo, 2011). De SNC telt 25 Koerdische leden, maar zij vinden dat hun eis tot erkenning onvoldoende wordt gehoord door de andere leden van de oppositiegroep. Volgens Yussef Anwar, vertegenwoordiger van de Koerdische Democratische Partij in Syrië, heeft de SNC zich dermate op internationale erkenning gericht dat alle andere belangen, waaronder die van de Koerden, op het achterplan zijn geschoven (Holman, 2012).

1.2. Oorzaken van de crisis

Algemeen gesproken kunnen we minstens drie oorzaken aanduiden voor de misnoegdheid die onder de Syrische bevolking leefde en aanleiding gaf tot de revolte, met name de autoritaire aard van het regime en zijn repressieve beleid, waarbij willekeurige arrestaties en foltering schering en inslag zijn; de sociaaleconomische situatie in het land; en de aanwezigheid van een hoog aantal jongeren dat sociale inclusie nastreeft, maar dit omwille van de twee voorgaande redenen moeilijk weet te bereiken (Gresh, 2012, 23 februari). Een jaar na het begin van de revolte zijn de Syrische opstandelingen er niet in geslaagd om hun doelen te bereiken en een einde te maken aan de diepe impasse waarin het land verkeert. Dat heeft veel te maken met de heterogene en voor een stuk verdeelde aard van de Syrische maatschappij, terwijl het regime erin geslaagd is om als een eenvormig blok te handelen. Sektarische tegenstellingen, opgestookt door het regime, spelen zeker een rol in de maatschappelijke verdeeldheid die in Syrië heerst, maar ook regionale en klassenverschillen verdiepten de tegenstellingen onder de bevolking. Zo zorgde de alliantie tussen het regime en de business-elite voor een verdiepte polarisering van de maatschappij op basis van inkomen en regio (Haddad, 2012a).

Hogerop werd al beschreven hoe het autoritaire beleid en de mensenrechtenschendingen van het regime de woede van de bevolking aanwakkerden. Toch is autoritarisme op zich onvoldoende om de revolte tegen het regime te verklaren. Jason Stearns (2012) stelt dat er over het algemeen drie belangrijke elementen zijn die een revolte kunnen aanstoken: ten eerste zijn het doorgaans niet de grieven van de bevolking op zich die tot protest leiden, maar wel *veranderingen* in de maatschappij; daarnaast is het ook belangrijk dat delen van de elites zich bij het volksprotest voegen om succesvol de status-quo te kunnen uitdagen; ten slotte moeten sociale bewegingen zich op sterke sociale netwerken, zoals studentenbewegingen of vakbonden, kunnen beroepen. Met betrekking tot het eerste punt hebben de hervormingen die president Bashar al-Assad doorvoerde en de maatschappelijke veranderingen die daar het gevolg van waren volgens Raymond Hinnebusch (2012, pp.112-113) inderdaad een cruciale rol gespeeld in de uitholling van de legitimiteit van het regime. Het baath-regime kende onder Hafiz al-Assad al een aantal tekortkomingen, maar de 'autoritaire upgradering' waarmee Bashar deze tekortkomingen trachtte op te lossen, bleek uiteindelijk de doodsteek te zijn voor de legitimiteit van het regime. Met deze hervormingen werd onder meer de baath-ideologie overboord gegooid, waardoor er een ideologisch vacuüm ontstond dat het neoliberalisme en het islamisme zouden proberen in te vullen. Daarenboven holde al-Assad de macht van de 'oude garde' van de partij uit in een poging om zijn eigen macht binnen het regime te consolideren. Het ongewenste gevolg hiervan was dat een belangrijke pijler waarop zijn macht steunde sterk verzwakt was en dat de president een deel van de gevestigde elite van zich vervreemde (Hinnebusch, 2012, pp. 98-99). De president slaagde er evenwel in om een trouwe en machtige business-elite te creëren en aan zich te binden, wat voor een deel kan verklaren waarom de Syrische revolte voorspog onsuccesvol is gebleven (Haddad, 2012a). Ook de afwezigheid van krachtige en onafhankelijke civil-society-instituten – volgens Stearns (2012) de derde voorwaarde voor een succesvolle revolte – verklaart zoals hogerop vermeld mede waarom de revolte in Syrië moeizamer verloopt dan in Tunesië en Egypte, al hebben nieuwe media en technologieën volgens Hinnebusch (2012, p. 113) geholpen om de 'atomisering' van de opstand te overbruggen. Hinnebusch wijst vooral het gebrek aan een betekenisvolle splitsing of ineenstorting van het leger

aan als voornaamste interne reden waarom de opstand tot nog toe het regime niet heeft doen vallen.

De sociaaleconomische problemen waarmee Syrië kampt, hebben een cruciale rol gespeeld in de weerstand die een groot deel van het Syrische volk tegen het beleid bood. Syrië werd vanaf de tweede helft van de jaren '80 geconfronteerd met een toenemende armoede onder de bevolking, waarvan de sterke band tussen de staat en de corrupte economische elite een belangrijke oorzaak was. De bevolking kon steeds minder op de staat terugvallen voor de diensten, subsidies en welvaart waarvan ze afhankelijk was en ook kleinschalige ondernemingen waren het slachtoffer van de alliantie tussen het regime en de grote ondernemers. De armoede escaleerde vooral nadat de baathpartij in 2005 de 'sociale markteconomie' afkondigde, waarbij de markt de overhand kreeg boven de staat en tegelijk door families met banden met het regime werd overheerst (Haddad, 2012). Aangespoord door de internationale financiële instellingen en mede ingegeven door Syrië's wens om tot de WTO toe te treden en tot een Associatieovereenkomst met de Europese Unie te komen, voerde Syrië economische liberaliseringsmaatregelen door, die voor de bevolking nadelig uitdraaiden (Marzouq, 2011, 28 augustus). De economische koerswijziging ging immers gepaard met neoliberale hervormingen die de sociale voorzieningen in het land verder uitholden en in combinatie met een slecht economisch beleid tot sociale onrust leidden (Haddad, 2011a). De sociale en regionale ongelijkheden waar het Syrische volk onder leed, werden bovendien nog versterkt door massale migratie van het platteland naar de stad, die vooral voor kleinere steden zoals Dar'a, Idlib, Homs en Hama – niet toevallig daar waar de revolutie het hevigst woedde – moeilijk op te vangen was (Haddad, 2012a).

2. Geopolitieke belangen en het debat rond interventie

Syrië is, meer nog dan de andere Arabische staten waar volksoptstanden oplaaiden, sterk onderhevig aan inmenging van buitenaf (International Crisis Group, 2011, 24 november). De Syrische crisis kan dan ook onmogelijk los van zijn geopolitieke context worden besproken. Hoewel er heel wat over de belangen van Rusland, Turkije en de Europese Unie te schrijven valt, komen deze landen(groepen) binnen het bestek van deze paper niet ter sprake. Deze masterproef concentreert zich op de belangen van de Verenigde Staten en Israël en de impact van de regionale tweestrijd tussen de pro-Amerikaanse machten en het Verzet in de regio, omdat die het meest relevant zijn voor het tweede onderdeel van deze paper, dat de weerslag van de Syrische crisis op Libanon behandelt.

2.1. *Belangen van de Verenigde Staten en Israël*

Hoewel te vermoeden valt dat de VS en Israël een hand zouden willen hebben in het toekomstige buitenlands beleid van Syrië indien het regime valt, is het onduidelijk of deze twee staten een dergelijke ontwikkeling in de eerste plaats wel als een wenselijk scenario zien. Sommige analisten, waaronder Alain Gresh van Le Monde Diplomatique, menen van wel en stellen dat de VS en Israël de val van het Syrische regime nastreven omdat het land een belangrijke schakel in de As van het Verzet is. Vooral het Syrische bondgenootschap met Iran zou voor deze landen een doorslaggevende reden zijn om de val van het regime na te streven, temeer omdat de opstand zich voordoet in een periode waarin Washington en Tel Aviv, maar ook de EU, een offensieve houding ten aanzien van Iran aannemen (Gresh, 2012, 12 januari). Volgens het rapport van CIRET-AVT en Cf2R (2012, januari) is de Iraanse kwestie in die zin zelfs de meest bepalende factor voor het verloop van de Syrische crisis. Ook Patrick Seale (2012) meent dat de VS en Israël de val van het Syrische regime nastreven, al is Washington volgens hem niet bereid om zelf troepen in te zetten of luchtbombardementen uit te voeren en wil het Rusland niet te veel voor het hoofd stoten. Niet iedereen is het echter met die analyse eens.

Terwijl sommigen ervan overtuigd zijn dat de VS en Israël hoopvol uitkijken naar de val van het Syrische regime en dit ook trachten te bespoedigen, menen anderen, zoals Immanuel Wallerstein en Vijay Prashad, dat deze twee staten het huidige regime veeleer in het zadel willen houden. Syrië

is Israël misschien niet erg genegen, maar het is anderzijds een relatief kalme en stabiele buur voor Israël gebleken. Daarom heeft Israël volgens deze analisten meer te verliezen dan te winnen bij een onvoorspelbare en chaotische machtswissel. De VS tonen evenmin enthousiasme om in Syrië tussen te komen, niet alleen omdat dit nadelig kan uitdraaien voor hun Israëlische bondgenoot, maar ook omdat de operatie in Libië hen weinig heeft opgebracht en mogelijk net zoals in Irak enkel meer instabiliteit zal voortbrengen. Het Russische veto tegen een VN-resolutie die in navolging van het Libische scenario als antecedent voor een militaire interventie in Syrië kon dienen, werd door de VS dan ook waarschijnlijk met opluchting onthaald (Prashad, 2012; Wallerstein, 2012). De houding van de VS was in elk geval bijzonder ambivalent. Washington veroordeelde het Syrische regime en was schijnbaar verontwaardigd over het Russische veto, maar de latere officiële verklaringen gaven vooral blijk van terughoudendheid (International Crisis Group, 2012, 10 april, p. 7). Israëls positie is evenmin eenduidig. Terwijl het Israëlische politieke leiderschap de val van het regime lijkt na te streven om zo de Verzetssas in de regio te verzwakken, lijkt het militaire leiderschap er om veiligheidsredenen de voorkeur aan te geven het huidige Syrische regime te behouden (Arab Center for Research & Policy Studies, 2012, februari, p. 7).

Het Russische veto gaf aanleiding tot de oprichting van de 'Vrienden van Syrië', een *coalition of the willing* waar onder meer de VS deel van uitmaken. Hillary Clinton beloofde tijdens een bijeenkomst van deze coalitie in Tunis op 24 februari 2012 financiële humanitaire hulp aan de Syriërs en voorspelde dat het Syrische regime door een interne staatsgreep zou vallen. Saoedi-Arabië zou daarentegen misnoegd geweest zijn over het gebrek aan actie van de andere 'vrienden' en toonde samen met Qatar enthousiasme voor de bewapening van de Syrische oppositie, die volgens sommigen op dat moment al aan de gang was. Brian Whitaker (2012, 26 februari) oordeelt daarom dat de Syriërs eerder op hun hoede moeten zijn voor een interventie van bepaalde Arabische landen dan voor een 'Westerse' interventie.

2.2. De regionale tweestrijd om Syrië

"There is something surreal about a group of 'friends' promoting change in Syria that includes so many autocrats and, as one of its leading lights, the country most notorious for resisting progress: Saudi Arabia", schrijft Brian Whitaker (2012, 26 februari). Het is inderdaad weinig geloofwaardig dat de wens van Saoedi-Arabië om voor de Syrische oppositie in de bres te springen door een oprechte bekommernis over het lot van het Syrische volk is ingegeven, vooral omdat uitgerekend Saoedi-Arabië troepen naar Bahrein stuurde om er de volksoptand te helpen onderdrukken en bovendien de Jemenitische opstand manipuleerde om te voorkomen dat het vertrek van president Saleh er al te veel verandering zou teweegbrengen (Whitaker, 2012, 26 februari). De reden waarom deze autocratische staat zich in het geval van Syrië plots wel solidair lijkt te tonen met een volk dat komaf wil maken met zijn regime, moeten we in de regionale machtsverhoudingen zoeken. Er speelt zich immers een tweestrijd af tussen een pro-Amerikaanse as rond Saoedi-Arabië aan de ene kant en een As van het Verzet rond Iran aan de andere kant, waartoe Syrië en Hizbollah behoren. Ook de Palestijnse beweging Hamas maakte tot voor kort deel uit van deze As van het Verzet, maar keerde die tijdens de Syrische crisis uiteindelijk de rug toe (Channouf, 2012, 2 maart).

De tweestrijd tussen de pro-Amerikaanse as en de Verzetssas manifesteert zich in de steun van Iran aan het regime van al-Assad, terwijl Saoedi-Arabië zich juist achter de Syrische rebellen schaaft (Rogers, 2012). Wallerstein (2012) meent evenwel dat Saoedi-Arabië net zoals de VS en Israël het Syrische regime eigenlijk niet wil zien vallen, omdat de chaos die dat zou veroorzaken een voedingsbodem zou vormen voor al-Qaeda, dat het Saoedische regime wil omverwerpen. De meeste analisten, enkele uitzonderingen niet te na gesproken, lijken het er echter over eens dat Saoedi-Arabië wel degelijk met de val van het Syrische regime gediend zou zijn omdat dit de regionale verhoudingen in het voordeel van het pro-Amerikaanse kamp zou doen verschuiven. De houding die de Saoedische delegatie tijdens de conferentie van de 'Vrienden van Syrië' in Tunis innam, lijkt deze laatste visie te bevestigen. De Saoedische minister van buitenlandse zaken stelde tijdens deze conferentie dat het een 'uitstekend idee' was om de Syrische oppositie te bewapenen

en volgens sommige nieuwsbronnen zou Saoedi-Arabië hier zelfs al mee begonnen zijn (Schanzer, 2012). Het is niet duidelijk of deze beweringen kloppen, maar meerdere Arabische golfstaten² hebben in elk geval laten weten dat ze bereid zijn om tot bewapening over te gaan, waardoor het gevaar reëel is dat Syrië tot het strijdtoneel van een proxy-oorlog tussen regionale machten verwordt (International Crisis Group, 2012, 5 maart, p. 2).

De regionale strijd om invloed in Syrië kadert in een nieuwe Midden-Oosterse 'koude oorlog' die al voor het uitbreken van de Syrische revolutie aan de gang was en die vooral tijdens de oorlog tussen Israël en Hezbollah in 2006 aan de oppervlakte kwam. Regionale conflicten, waaronder de oorlog van 2006, werden door meerdere regimes in de regio in toenemende mate door de lens van de machtspolitiek en het sektarisme bekeken en aldus beschouwd als proxy-oorlogen tussen het Saoedi-Arabisch en het Iraanse kamp enerzijds en als een strijd tussen soennieten en sjiieten anderzijds (Ryan, 2012). Saoedi-Arabië ziet in Iran de belangrijkste bedreiging voor zijn voortbestaan en vreest voor een sjiiitische overheersing omwille van het hoge aandeel sjiieten in de oostelijke olielanden en het naburige Bahrein (Rogers, 2012), maar ook omwille van de aanwezigheid van een structureel gediscrimineerde sjiiitische minderheid in eigen land (Bröning, 2008, p. 65). Iran daarentegen vreest vooral dat Saoedi-Arabië en andere Arabische golfstaten met het Westen samenwerken om de Iraanse invloed in de regio te kortwieken, onder meer door het baath-regime ten val te proberen brengen (Rogers, 2012). Dat een dergelijke tegenstrijdige perceptie zich gemakkelijk in realiteit laat omzetten en daardoor verder kan worden aangewakkerd, manifesteert zich in de tegengestelde posities die Iran en Saoedi-Arabië in de Syrische crisis hebben ingenomen en de verdieping van de regionale tweedeling die daar het gevolg van was.

Vaak definieert men de koude oorlog tussen het Saoedische en het Iraanse kamp in religieuze termen als een strijd tussen respectievelijk soennieten en sjiieten, waarbij men spreekt over de opkomst van een 'sjiiitische as'. De vraag stelt zich of er werkelijk sprake is van een sjiiitische opmars of veeleer van een perceptie die door *self-fulfilling prophecy* realiteit dreigt te worden. Michael Bröning (2008, pp. 71-72) gaat uit van het laatste wanneer hij stelt dat er wel degelijk een hertekening van de machtsrelaties tussen soennieten en sjiieten is, maar dat het kort door de bocht is om over een opkomende 'sjiiitische as' te spreken. De idee van een religieus geïnspireerde sjiiitische as is bovenal moeilijk vol te houden in het geval van Syrië, dat als seculiere staat wellicht vooral uit pragmatisme met Iran samenwerkt en niet uit religieuze overwegingen. Syrië heeft slechts een kleine sjiiitische minderheid en de alawitische stroming mag dan al haar oorsprong in het sjiiisme vinden, ze wordt er niet altijd toe gerekend. Toch beschouwen Saoedi-Arabië en de westelijke golfstaten het Syrische regime als sjiiitisch en hopen ze dat de machtsovername van een overwegend soennitisch regime de Syrische alliantie met Iran zou doorbreken (Ryan, 2012). Het vooruitzicht dat een toekomstig Syrisch regime aan de kant van Saoedi-Arabië zou staan en bij uitbreiding prowesters zou zijn, is niet onrealistisch als we kijken naar de positie die de SNC ten aanzien van de twee tegengestelde regionale kampen heeft ingenomen (zie supra: 1.1). Het is dan ook niet verwonderlijk dat verscheidene pro-Amerikaanse Arabische regimes en Westerse landen de SNC als een geschikte gesprekspartner zien, terwijl diezelfde staten de NCC en andere oppositiegroepen grotendeels negeren (Channouf, 2012, 2 maart).

---

² Binnen het bestek van deze paper is het niet mogelijk om uitgebreid in te gaan op de rol die de andere Arabische golfstaten naast Saoedi-Arabië in de Syrische crisis trachten te spelen, maar de rol van Qatar verdient toch een vermelding. Deze kleine maar rijke staat drukte zich net zoals Saoedi-Arabië positief uit over de bewapening van de Syrische oppositie en wordt in verband met de Syrische crisis vaak genoemd als een actor om rekening mee te houden. De rol die de in Qatar gevestigde populaire tv-zender al-Jazeera hierbij speelt, maakt deze kleine oliestaat des te relevanter (Dagher, 2012, 24 maart).

Dat Saoedi-Arabië de Syrische revolutie als strijdtonel voor zijn conflict met Iran gebruikt en dit conflict in religieuze termen definieert³, draagt bij tot een effectieve verdieping van de soennitisch-sjiitische breuklijn in de nieuwe koude oorlog die zich in het Midden-Oosten voltrekt (Ryan, 2012). Tekenend voor het religieuze discours van Riyad is het feit dat het Saoedische regime tot 'soennitische solidariteit' met het Syrische volk oproept (Gresh, 2012, april). Het is evenwel belangrijk om deze regionale machtsstrijd niet te vereenzelvigen met de Arabische publieke opinie. De revoltes hebben immers in meerdere Arabische landen ook de latente breuklijn tussen staat en maatschappij aan de oppervlakte gebracht (Ryan, 2012) en uit opiniepeilingen bleek enkele jaren geleden dat de meerderheid van de soennitische Arabieren Iran niet als een sjiitische bedreiging zag (Bröning, 2008). Toch bestaat het gevaar dat de kaping van de Syrische revolutie door regionale machten sluimerende sektarische spanningen onder de bevolking zal aanwakkeren. Precies om die reden waarschuwt Whitaker (2012, 26 januari) ervoor dat "Saoedische 'steun' aan de Syrische oppositie (...) het conflict waarschijnlijk eerder meer dan minder sektarisch zal maken".

2.3. 'Humanitaire interventie' of 'verbloemd imperialisme'?

De Syrische crisis gaf, als gevolg van de geopolitieke context waarin ze is ingebed, aanleiding tot een discussie over de aard van de crisis zelf en de wenselijkheid van een internationale militaire interventie. Terwijl sommigen voor een militaire interventie pleiten om het Syrische volk bij te staan in zijn gevecht tegen het regime, hebben meerdere analisten aangegeven dat een dergelijke operatie geen oplossingen biedt en integendeel de crisis zelfs kan verergeren.

Peter Harling (2011) stelt dat de internationale gemeenschap er in de eerste plaats op moet toezien dat ze geen schade aanricht in Syrië. Een buitenlandse militaire interventie is om die reden geen goede oplossing, want het kan de interne conflicten in het land verdiepen en zo een burgeroorlog aanwakkeren. Bovendien is de kans groot dat de bondgenoten van het Syrische regime op een militaire interventie zouden reageren door eveneens in te grijpen, wat de bestaande regionale proxy-oorlog zou intensifiëren (International Crisis Group, 2012, 5 maart, p. 2). Bassam Haddad (2011a) is om dezelfde redenen tegen een militaire interventie gekant en stelt dat ook een 'beperkte' interventie via een *no-fly zone* geen optie is, omdat het niet realistisch is te denken dat het daarbij zou blijven. Ook Nikolaos Van Dam uitte tijdens een tv-debat zijn scepticisme over beperkte tussenkomsten zoals humanitaire corridors en luchtaanvallen. Voor een humanitaire corridor moet een deel van het land militair bezet worden, wat ongetwijfeld een militaire reactie van het Syrische regime zou uitlokken en dus meer geweld en meer doden zou veroorzaken. Luchtaanvallen zouden dan weer bijzonder veel schade toebrengen omdat de Syrische legertroepen zich doorgaans in bewoonde centra bevinden. Deze tactiek zou daarom ook weinig effectief zijn en dus hoogstwaarschijnlijk gevolgd worden door een militaire operatie op het terrein, die gezien de complexiteit van de situatie lang kan aanslepen, zoals dat ook in Irak en Afghanistan het geval was en is. Dat men desondanks vanuit verschillende hoeken een militaire interventie als wondermiddel naar voren schuift, toont volgens Van Dam aan dat men niets uit het verleden heeft geleerd (Pauw & Witteman, 2012, 7 maart). Joshua Landis (2012) legt eveneens de link met de situatie in Irak en stelt op basis daarvan dat de VS beter niet militair tussenkomen in Syrië, alleen al omdat dat de legitimiteit van de oppositie onderuit zou halen. Hij meent evenwel dat de VS wel een rol kunnen spelen door onder meer wapens aan de oppositie te leveren. Patrick Seale (2012) pleit daarentegen voor een demilitarisering van het conflict en stelt dat een onderhandelde oplossing onontbeerlijk is om te voorkomen dat Syrië in een totale burgeroorlog wegzinkt, met alle regionale gevolgen van dien.

Het debat over de Syrische crisis woedt vooral in linkse kringen hevig en heeft in zekere zin, omwille van de zeer uiteenlopende opvattingen die zich soms binnen dezelfde kringen manifesteerden, een

---

³ Het Saoedische regime omschrijft sjieten bijvoorbeeld nog meer dan christenen als 'ongelovigen' (Bröning, 2008, p. 75).

linkse identiteitscrisis teweeggebracht. Bassam Haddad schreef een driedelige analyse over dit onderwerp en behandelt in zijn derde deel de reacties van links op het standpunt van Hizbollah ten aanzien van Syrië. Hij ontwaart hierbij twee tegengestelde onprincipiële standpunten. Aan de ene kant hebben sommige linkse voormalige voorstanders van Hizbollah de verzetsbeweging voorgoed de rug toegekeerd omwille van haar steun aan het Syrische regime; dit standpunt is ingegeven door een focus op het hier en het nu. Anderen hebben zich juist resoluut en onvoorwaardelijk achter Hizbollah geschaard; voor hen telt enkel de verzetsrol die Hizbollah op lange termijn in de hele regio speelt en kan niets die rol tenietdoen. Haddad stelt dat links niet in een dergelijk a-priori-standpunt mag vervallen, maar veeleer een principiële positie moet innemen door de Syrische crisis in een bredere context te plaatsen, waarbij verschillende niveaus van tijd en ruimte in rekening worden gebracht. Welke vorm dat principiële standpunt dan inneemt, hangt af van de prioriteiten die men stelt en in welke mate die doorwegen. Op het ruimtelijke vlak beschouwt links de globale dimensie bijvoorbeeld meestal als belangrijker dan de lokale, maar de mate waarin men het globale op de voorgrond plaatst, kan verschillen en bepaalt voor een deel welk standpunt men uiteindelijk inneemt (Haddad, 2012b).

Meerdere linkse auteurs hebben kritiek geuit op linkse groepen en personen die zodanig veel belang hechten aan de rol van Syrië als buffer tegen imperialistische machten dat ze de misdaden van het Syrische regime en de opstand van het Syrische volk bagatelliseren. Zo publiceerde Rupert Read, lid van de Noorse Groene Partij, een artikel met de titel *Syria: My Enemy's Enemy Is Not My Friend* waarin hij de berichtgeving van de linkse nieuwssite MediaLens onder vuur neemt. Read (2012) stelt dat MediaLens het belang van de volksopstand en de ernst van de misdaden van het Syrische regime tracht af te zwakken omdat het Syrische regime een vijand van het Westen – en dus een vriend van de anti-imperialisten – is. Zo zou MediaLens de dodentol van de Irakoorlog van 2003 altijd hoger hebben ingeschat dan die in werkelijkheid was, terwijl diezelfde nieuwssite in het geval van Syrië de dodentol juist lager inschat. Volgens Read is dit een aanwijzing dat MediaLens meer waarde hecht aan de slachtoffers van het Westen dan aan de slachtoffers van de vijanden van het Westen. Op de website van Workers' Liberty publiceerde Mark Osborn een gelijkaardig artikel met de titel *Back Our Enemies' Enemies?*. Osborn (2012) bekritiseert hierin de linkse groeperingen die in een conflict tussen het Westen en landen als Iran, Libië en Syrië consequent de kant kiezen van de regimes die tegenover het Westen staan, ongeacht de aard en de misdaden van die regimes. In feite is de kritiek van Osborn gericht tegen wat Haddad (2011c) als een eerste onprincipieel standpunt identificeert, waarbij men zich uit weerstand tegen het imperialisme aan de kant van het Syrische regime schaart, ongeacht het feit dat dit land zelf ook zijn bevolking onderdrukt. “do we support a political position or a principle? Do we support country or principle?”, vraagt Haddad zich af. Zijn antwoord luidt dat links zich *principieel* tegen onderdrukking moet uitspreken en dus ook de onderdrukking van het Syrische regime moet verwerpen, want zonder principes bestaat links niet.

Osborn (2012) veroordeelt in zijn artikel niet alleen de onvoorwaardelijke steun aan ‘anti-Westerse’ regimes die uit sommige linkse hoeken komt, hij bekritiseert ook de tegenstanders van een militaire interventie. Bekommernissen over de langetermijnevolgen van een dergelijke interventie doet hij van de hand en hij wijst enkel op het directe positieve gevolg van de interventie in Libië, met name de val van een autoritair regime. Zijn visie sluit aldus aan bij het tweede onprincipiële standpunt dat Haddad identificeerde, waarbij men enkel focust op het hier en het nu. Volgens dit standpunt mag onze aandacht zich enkel richten op de humanitaire crisis die zich op dit moment in Syrië afspeelt. Gezien de ernst van de situatie is het onmenselijk om discussies te voeren over de eventuele geopolitieke en regionale belangen die in de Syrische crisis meespelen en de gevolgen die een militaire interventie op lange termijn voor Syrië en de regio in zijn geheel kan hebben. De internationale gemeenschap heeft binnen dit discours het recht en volgens velen ook de plicht om in het belang van het Syrische volk onmiddellijk een militaire interventie na te streven.

Haddad (2011c) stelt dat het ‘dilemma’ waarvoor links schijnbaar staat wanneer het een positie ten opzichte van Syrië moet innemen in feite een vals dilemma tussen twee onprincipiële standpunten

is. Ook Joseph Massad (2012, 6 februari) veroordeelde de valse keuze tussen ‘het imperialisme’ of ‘het fascisme’ waarvoor men in het licht van de Syrische crisis schijnbaar wordt gesteld. Hij vergelijkt de situatie in Syrië nu met de oorlogen in Irak in 1991 en 2003. Ook toen werden zij die tegen een invasie gekant waren ervan beschuldigd het regime van Saddam Hussein te steunen, omdat er maar twee opties leken te zijn: voor of tegen Saddam, waarbij ‘tegen’ inhield dat men haast per definitie de invasie moest steunen. Massad stelt dat we niet moeten kiezen tussen ofwel ‘imperialisme’, ofwel ‘fascisme’. Er is een betere, derde weg: zowel het despotisme van het Syrische regime als het imperialisme van externe machten bevechten en tegelijk de binnenlandse strijd voor democratie en sociale rechtvaardigheid die niet door de oliestaten en de VS gecontroleerd en gefinancierd wordt, steunen. Hamid Dabashi (2012, 28 februari) stelt de twee problematische tegengestelde posities dan weer voor als een ‘rechts’ standpunt waarbij men elke kritiek op een mogelijke militaire interventie afdoet als medeplichtigheid met het tirannieke regime van al-Assad enerzijds en een ‘links’ standpunt dat omgekeerd elke kritiek op de wandaden van het Syrische regime afdoet als collaboratie met de VS en Saoedi-Arabië of manipulaties van ‘de Westerse media’ anderzijds. Vijay Prashad (2012b) is het niet helemaal met die analyse eens. Hij geeft Dabashi gelijk wanneer deze ‘rechts’ als één entiteit bekijkt, omdat er binnen deze groep algemeen genomen een consensus voor interventie bestaat. Links staat echter een stuk zwakker dan rechts, waardoor het voor deze groep veel moeilijker is om tot een consensus te komen. We moeten daarom rekening houden met de veelheid aan posities die er binnen het linkse kamp zijn.

De linkse analisten die voor een ‘derde weg’ pleiten, veroordelen de wandaden van het Syrische regime, maar zijn tegelijk tegen een buitenlandse militaire interventie gekant. Hogerop werd al gewezen op het feit dat zo’n interventie meer schade zou aanrichten dan dat het de Syrische bevolking zou helpen. Naast de directe schade die een dergelijke operatie zou aanrichten, wijzen meerdere linkse analisten bovendien op de imperialistische agenda die achter een militaire tussenkomst kan schuilen. Ook de argumentatie om zich tegen het Syrische regime te keren is bij deze analisten vaak deels op een anti-imperialistische basis geënt. De auteurs wijzen vooral op de onaanvaardbare wandaden van het regime en het legitimitetsverlies dat daaruit voortvloeit, maar voegen daar vaak aan toe dat het bovendien verkeerd is om het Syrische regime als een anti-imperialistische macht te zien. “Much of the Left recognizes that the Ba’ath regime is neither anti-imperialist nor anti-capitalist. It recognizes that al-Assad’s government has most often played the border guard for Israel, and undoubtedly evokes no revolutionary good feelings amongst the Palestinians in either Lebanon or the West Bank”, schrijft Prashad (2012b) bijvoorbeeld. Ook dergelijke elementen, die sommigen als details afdoen, moet men volgens Haddad (2012b) in beschouwing nemen om een principieel standpunt te kunnen innemen.

LIBANON EN DE SYRISCHE CRISIS

3. Libanon aan de vooravond van de Syrische crisis

Libanon is lange tijd onderhevig geweest aan een verregaande invloed van zijn buurland Syrië. Tussen 1976 en 2005 werd het politieke leven in Libanon zelfs in grote mate bepaald door de aanwezigheid van Syrische legertroepen en inlichtingendiensten in het land. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de Syrische crisis ook in Libanon op verschillende manieren voelbaar was, wat zich onder meer in toegenomen sektarische conflicten tussen soennieten en alawieten in de noordelijke Libanese stad Tripoli heeft geuit (Alami, 2012, 15 februari). De weerslag van de Syrische crisis op Libanon reikt echter veel verder dan dat en kan niet louter aan religieuze tegenstellingen worden toegeschreven. Net zoals in Syrië hebben niet alleen sektarische verschillen, maar ook sociaaleconomische en regionale aspecten meegespeeld. Zo is het geen toeval dat de Syrische oppositie vooral in het noorden van Libanon op de steun van de bevolking kan rekenen, aangezien deze regio in het verleden het zwaarst onder de Syrische militaire aanwezigheid in Libanon heeft geleden. Ook de sterke familiebanden tussen de inwoners aan weerszijden van de Libanees-Syrische grens spelen hierbij een rol. Deze banden zijn een belangrijke beweegreden voor de smokkel van onder meer wapens en medicatie vanuit de noordelijke Libanese gebieden naar de andere kant van de grens. Bovendien komen de soennitische islamistische militanten die de wapens opnemen tegen de voorstanders van het Syrische regime vaak uit sociaaleconomisch achtergestelde gebieden zoals de sloppenwijken van Tripoli en de Palestijnse vluchtelingenkampen, waar armoede troef is en waar de staat verzaakt aan haar plicht om voor haar burgers in te staan (Hokayem, 2012). Daarnaast heeft de Syrische crisis ook op het politieke niveau zeer uiteenlopende reacties uitgelokt. Om het discours van verschillende Libanese politieke partijen over de gebeurtenissen in Syrië te kunnen bespreken, zal dit hoofdstuk het Libanese politieke landschap aan de vooravond van de Syrische crisis beknopt uiteenzetten.

Toen de voormalige Libanese premier Rafik al-Hariri op 14 februari 2005 bij een bomaanslag om het leven kwam, veroorzaakte dat een enorme opschudding in het land. Syrië werd er door een groot deel van de Libanezen van beschuldigd een hand te hebben gehad in deze aanslag, wat op 14 maart 2005 aanleiding gaf tot een massale betoging, soms de *Cederrevolutie* genoemd. De betogers eisten dat het Syrische leger zich uit Libanon zou terugtrekken en Damascus zag zich onder toenemende Libanese en internationale druk gedwongen om aan deze eis te voldoen. Met het vertrek van de Syrische troepen kwam er een einde aan de Syrische militaire aanwezigheid die sinds 1976 het politieke leven van Libanon voor een groot deel had bepaald. Een week voor de betoging van 14 maart waren andere Libanezen echter al de straat op getrokken om Syrië te bedanken voor de diensten die het volgens deze groep tijdens zijn militaire aanwezigheid in Libanon bewezen had. De betogingen van 8 en 14 maart gaven aanleiding tot de geboorte van respectievelijk de 8 maartalliantie en de 14 maartalliantie, twee antagonistische politieke blokken die nu nog steeds in grote mate het politieke landschap in Libanon vormgeven (Philbrick Yadav, 2008).

De politieke tweedeling tussen het 8 maart- en het 14 maartblok weegt zo zwaar op het Libanese politieke landschap dat er amper nog ruimte is voor alternatieven die zich niet binnen één van de twee blokken willen inschrijven. De 8 maart- en de 14 maartalliantie vertegenwoordigen in die zin de macht en de belangen van de Libanese politieke elite, verzekerd via sterke patronagenetwerken en corruptie. De noden van de Libanese bevolking worden via grotendeels sektarische politieke partijen vervuld omdat enkel zij over de middelen beschikken om sociale voorzieningen te verschaffen. Tegelijkertijd zijn het diezelfde partijen die de staat controleren en dus verantwoordelijk zijn voor het onvermogen van de staat om voor dergelijke voorzieningen in te staan (Mikdashy, 2011c). De sektarische verdeeldheid van het land en de tweedeling tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie kunnen in dat opzicht niet los gezien worden van de sociaaleconomische problemen waarmee Libanon kampt. Een voorbeeld hiervan zien we in het herstel van de elektriciteitsvoorziening in het zuiden van Libanon in de nasleep van de oorlog tussen Israël en Hizbollah in 2006. Het regime van Qatar, een soennitisch regime dat nauwe banden

onderhield met de toenmalige 14 maartmeerderheid, stond in voor de financiering van dit heropbouwproject. De planners beslisten om elektriciteitsfaciliteiten te bouwen die onder de controle van de centrale Libanese regering zouden komen, eerder dan de vernielde lokaal beheerde generatoren te herstellen. De inwoners van deze regio voelden zich hierdoor benadeeld, wat hen alleen maar dichter in de richting van de 8 maartoppositie dreef (Philbrick Yadav, 2008).

Dat de tweedeling tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie sterk doorweegt op het Libanese politieke gebeuren, is onder meer gebleken uit een politieke crisis die anderhalf jaar aansleepte en in mei 2008 in een gewelddadig conflict ontaardde. De crisis kwam voort uit onenigheid tussen de twee politieke blokken over het Speciaal Tribunaal voor Libanon, waarlangs de 14 maartalliantie hoopte te achterhalen wie voor de moord op al-Hariri verantwoordelijk was, in de veronderstelling dat Syrië schuldig zou blijken. De 8 maartalliantie oordeelde dan weer dat dit VN-tribunaal enkel in de kaarten van de VS en Israël speelde, omdat de VS er misbruik van kon maken om Syrië en Hizbollah politiek te kortwieken. De 14 maartalliantie bleef echter unilateraal met de VN-Veiligheidsraad onderhandelen en zette aldus de minister van buitenlandse zaken, die deel uitmaakte van het 8 maartblok, volledig buiten spel. De 8 maartalliantie reageerde met een *sit-in* in Beiroet. De daaropvolgende politieke crisis mondde uit in een gewapend conflict, dat in 2008 ten einde kwam met de afsluiting van het Doha-akkoord in Qatar (Sirois, 2011). Onder leiding van eerste minister Saad al-Hariri werd er een regering van nationale eenheid gevormd. Al snel bleek echter dat er van eenheid weinig sprake was.

Het Doha-akkoord hield onder meer in dat het 14 maartblok niet langer unilateraal zou regeren, terwijl de 8 maartalliantie de regering niet zou doen vallen (Sirois, 2011). Bovendien legde het akkoord vast op welke manier de zetels van het kabinet tussen de twee politieke blokken zouden worden verdeeld. De overeenkomst bepaalde dus niet hoe de zetels op basis van religieuze affiliaties moesten worden toegewezen, wat voor Libanon ongewoon was. Dit betekent echter niet dat sektarische tegenstellingen weggevaagd waren, want binnen de twee politieke blokken bleef zich een intern getouwtrek tussen de verschillende religieuze groepen afspelen. Hoewel het politieke landschap in Libanon sinds de oorlog tussen Israël en Hizbollah in 2006 gekenmerkt wordt door een toegenomen bipolarisering, bleven tegenstellingen binnen elk blok en sektarische verschillen dus een grote rol spelen (Philbrick Yadav, 2008). Het confessionalisme is bovendien bijzonder sterk geïnstitutionaliseerd in het Libanese politieke systeem, waardoor politieke partijen in de eerste plaats hun eigen religieuze achterban trachten te mobiliseren, wat de burgers dan weer weinig mogelijkheden biedt om als Libanese burger te stemmen in plaats van als lid van een bepaalde religieuze groep (Cammatt, 2009).

De tweedeling tussen '8 maart' en '14 maart' in Libanon kadert in een bredere geopolitieke context waarbij de 8 maartalliantie zich achter Syrië en Iran schaaft en het 14 maartblok een bondgenoot van het pro-Amerikaanse kamp in de regio is (Alami, 2011, 25 januari). Saoedi-Arabië is immers de belangrijkste buitenlandse steungever van de 14 maartalliantie, terwijl de 8 maartalliantie op de steun van het Syrische regime kan rekenen (Sirois, 2011). Het valt ook op dat de grootste soennitische partij, Future Movement, deel uitmaakt van de 14 maartalliantie, terwijl het sjiitische Hizbollah en de tweedegrootste sjiitische partij Amal beide tot het 8 maartblok behoren. Bij de regeringsvorming die op het Doha-akkoord van 2008 volgde, kwamen alle soennitische ministers uit het 14 maartblok terwijl bijna alle sjiitische ministers deel uitmaakten van de 8 maartalliantie. De christenen en de druzen waren eerder verdeeld tussen de twee blokken. Dit lijkt aan te geven dat de sektarische politiek in Libanon inderdaad de lijnen van een bredere, regionale tweedeling tussen een soennitisch pro-Saoedisch kamp en een sjiitisch pro-Iraans kamp volgt (zie supra: 2.2). Dit uit zich niet alleen in toegenomen spanningen tussen soennieten en sjiieten in Libanon, maar ook in de toenadering tussen Hizbollah en Amal (Philbrick Yadav, 2008).

Op 12 januari 2011 kwam de regering van nationale eenheid van al-Hariri ten val, nadat meer dan een derde van de ministers ontslag nam. De ministers die opstapten, kwamen op één uitzondering na allemaal uit het 8 maartkamp. Deze politieke crisis hield opnieuw verband met het speciaal

tribunaal voor Libanon: de 14 maartmeerderheid bleef tegen de wil van de 8 maartoppositie in ijveren voor het Tribunaal en kwam daardoor zijn belofte om niet unilateraal te regeren niet na, waarop de 8 maartalliantie reageerde door zelf ook zijn belofte van het Doha-akkoord te verbreken en de regering te doen vallen. Velen hebben de terugtrekking van de 8 maart-ministers uit het kabinet een 'staatsgreep' genoemd – onterecht, want door de regering via hun ontslag te doen vallen, pleegden de betreffende ministers op geen enkele manier inbreuk op de Libanese grondwet. Toch was deze daad evenmin een democratische weerspiegeling van de Libanese publieke opinie, die immers vaak monddood wordt gemaakt door de coöptatie en het gepolariseerde discours van de 8 maart- en de 14 maartalliantie (Mikdashi, 2011a).

De val van de regering werd in gang gezet toen Walid Jumblatt, parlamentslid en druzische politieke leider, het 14 maartblok verliet en naar de 8 maartalliantie overliep. Beide politieke blokken telden nu evenveel zetels, waardoor het parlement in een patstelling terecht kwam. Toen ook Najib Mikati zijn steun voor al-Hariri introk, verkreeg het 8 maartblok een meerderheid in het parlement, dat op 25 januari Mikati als opvolger van de ontslagnemende premier al-Hariri aanwees (Sirois, 2011). De regeringsvorming sleepte bijna vijf maanden aan en werd pas in juni 2011 afgerond. De meerderheid van de ministers van het nieuwe kabinet kwam uit de 8 maartalliantie (el-Basha, 2011, 13 juni).

De Syrische crisis is een belangrijk twistpunt tussen de twee politieke blokken in Libanon geworden, parallel met de belangrijke plaats die ze in de regionale tweestrijd tussen het pro-Saoedische en het pro-Iraanse kamp heeft ingenomen. Omgekeerd heeft de dominantie van de 8 maart- en de 14 maartalliantie ertoe geleid dat de standpunten over de Syrische crisis in Libanon al snel in het polariserende discours van deze twee blokken verstrikt raakte. Het werd daardoor bijvoorbeeld moeilijk om de Syrische revolutie te steunen zonder als een volgeling van de 14 maartalliantie te worden bestempeld. De coöptatiepolitiek bleek onder meer toen Ghassan Makarem, een radicaal-linkse activist die weigerde zich achter één van de twee politieke blokken in Libanon te scharen, tijdens een steunbetoging voor de Syrische opstand zijn heup brak. De Hariri Foundation betaalde tegen zijn weten in zijn ziekenhuisrekening, ondanks het feit dat Makarem dit eerder geweigerd had omdat hij niet wilde dat zijn verwonding een politiek wapen zou worden in het getouwtrek tussen het 8 maart- en het 14 maartblok (Mikdashi, 2011c).

Deze paper analyseert in de eerste plaats de standpunten die de politieke elite in Libanon innam en focust daarom in grote mate op de tweestrijd die zich tussen de twee antagonistische politieke blokken in Libanon afspeelde. De 14 maartpartijen die hierbij ter sprake komen, zijn het soennitische Future Movement en het maronitische Lebanese Forces. Bij de bespreking van de 8 maartbeweging zullen vooral het sjiiitische Hizbollah en de maronitische Free Patriotic Movement aan bod komen. Daarnaast wordt ook het standpunt van de druzische Progressive Socialist Party van Walid Jumblatt behandeld. Deze partij behoorde aan de vooravond van de Syrische crisis tot de 8 maartalliantie, maar haar standpunt is tijdens de crisis steeds meer bij dat van het 14 maartblok gaan aanleunen.

4. De Syrische crisis volgens het anti-Assad-kamp

4.1. De 14 maartalliantie: een 'vriend van Syrië'?

De 14 maartalliantie kwam in 2005 voort uit een betoging tegen de inmenging van het Syrische regime in Libanon en bleef ook daarna een 'anti-Syrische'⁴ stempel dragen. Het is dus aannemelijk dat het 14 maartblok een Syrische volksopstand tegen het baathregime zou toejuichen. Toch was

---

⁴ De 8 maart- en de 14 maartalliantie worden vaak respectievelijk 'pro-Syrisch' en 'anti-Syrisch' genoemd. Deze termen verwijzen naar het standpunt dat deze twee blokken ten opzichte van het Syrische regime innemen en dus niet naar hun standpunt ten aanzien van het Syrische volk of 'Syrië' als dusdanig. Om verwarring te vermijden, gebruikt deze paper voortaan de termen 'pro-Assad' en 'anti-Assad'.

de beweging aanvankelijk zeer terughoudend in haar verklaringen en leek ze er niet happig op om openlijk haar steun te betuigen aan de Syrische oppositie. Het 8 maartblok had de 14 maartbeweging er immers van beschuldigd dat ze de Syrische opstand naar haar hand probeerde te zetten, onder meer door wapens vanuit Libanon naar de Syrische opposanten te smokkelen. Tijdens de eerste weken van de Syrische crisis waren de verklaringen van de 14 maartalliantie er dan ook vooral op gericht om deze beschuldigingen te weerleggen. Het secretariaat-generaal van de 14 maartalliantie verklaarde bijvoorbeeld dat “de 14 maartbeweging, na haar jarenlange strijd om een einde te brengen aan buitenlandse inmenging in de Libanese kwesties, met name van Syrië, het principe van inmenging in de Syrische kwesties afkeurt en alle beschuldigingen die haar in dit kader ten laste werden gelegd, tegenspreekt” (14march.org, 2011, 16 april). Samir Geagea, voorzitter van de maronitische partij Libanese Forces, veroordeelde “de campagne die tegen Future Movement en met name tegen parlamentslid Jamal al-Jarrah werd ontketend” (14march.org, 2011, 18 april). Jamal al-Jarrah, die ervan beschuldigd werd een terroristische cel te hebben gefinancierd die in Syrië onrust moest veroorzaken, stelde dat de valse bekentenissen waarop dit gerucht gebaseerd waren tot doel hadden om “het imago van een bepaald politiek kamp aan te tasten”, waarmee hij duidelijk aan het 14 maartkamp refereerde. Future Movement antwoordde op de beschuldigingen aan het adres van al-Jarrah met de verklaring dat “de beschuldiging tot doel heeft om de broederlijke Libanees-Syrische relaties te beschadigen en Future Movement te verwickelen in kwesties waar het niets mee te maken heeft” (14march.org, 2011, 14 april). In meerdere verklaringen liet de 14 maartalliantie tijdens deze eerste fase weten dat ze zich niet in Syrische aangelegenheden wenste in te mengen.

Met de beschuldigingen van het 8 maartblok aan het adres van de 14 maartbeweging werd de Syrische opstand van meet af aan het onderwerp van een tweestrijd tussen de twee rivaliserende blokken. Of de beweringen van de 8 maartalliantie al dan niet (gedeeltelijk) klopten, kan uit de berichtgeving niet worden afgeleid. In haar verklaringen was de 14 maartbeweging aanvankelijk zeer terughoudend om de Syrische opstand openlijk te steunen, wat onder meer blijkt uit de verwijzing van Future Movement naar de “broederlijke Libanees-Syrische relaties”. In een tv-interview stelde ook Ahmad Fatfat, parlamentslid van Future Movement, dat de valse beschuldigingen een poging waren om de bilaterale relaties tussen Libanon en Syrië te beschadigen en dat de val van het Syrische regime geenszins positief zou zijn voor Libanon, “temeer omdat de Syrische veiligheid een voorwaarde is voor die van Libanon” (NNA, 20 april 2011). Van *regime change* leek er op dat moment dus nog geen sprake te zijn. Daar kwam echter verandering in naarmate de Syrische crisis zich verder ontrolde.

Tijdens de jaarlijkse conferentie van Libanese Forces op 3 oktober 2011 verklaarde partijleider Geagea dat “de [Syrische] revolutie zal proberen om een systeem op te zetten dat democratischer is dan het regime van president Bashar al-Assad. Eerdere ervaringen hebben uitgewezen dat deze revoluties er uiteindelijk in slagen om hun doelen te bereiken” (14march.org, 2011, 3 oktober). Fouad Siniora, voorzitter van de parlementaire fractie van de Future Movement, probeerde enkele dagen daarvoor de Libanese christenen gerust te stellen door te verklaren dat een regimewissel in Syrië niet tot een islamistische dominantie zou leiden (14march.org, 2011, 25 september). Zowel Geagea als Siniora hadden het in hun verklaringen over een mogelijke regimewissel in Syrië en leken dit ook indirect als een positief scenario te beschouwen. Geagea stelde immers dat de revolutie een democratischer regime zou nastreven en Siniora verzekerde de christenen dat een dergelijke uitkomst niet in hun nadeel zou zijn. Saad al-Hariri ging nog een stap verder door een Syrische regimewissel uitdrukkelijk als een wenselijk scenario te beschrijven: “[het] lot [van Qadhaffi] is een sluitende les voor de regimes die de tirannie als methode hebben gekozen om over hun volk te heersen. (...) Het Syrische volk verdient het, net zoals elk ander Arabisch volk, om de prijs van de vrijheid en de democratie te behalen na deze lange periode van repressie waaraan het decennialang onderworpen is geweest” (14march.org, 2011, 21 oktober).

Niet alleen sprak Saad al-Hariri openlijk zijn hoop uit dat het Syrische regime zou vallen, hij leek ook af te stappen van de afzijdige houding die de 14 maartbeweging in het begin van de Syrische revolte had bepleit: “Libanon, dat onder de Arabische landen altijd het voortouw heeft genomen op het vlak van vrijheden, democratie en mensenrechten in het algemeen, kan niet anders dan de kant te kiezen van zij die oog in oog staan met repressie, onderdrukking, onrecht en moordpartijen, in het bijzonder in Syrië, in weerwil van de halfslachtige houding die de Libanese regering ten aanzien van de wil van de vrije volkeren inneemt (...)” (14march.org, 2011, 21 oktober). Al-Hariri stond niet alleen in zijn kritiek op de Libanese regering. Ook andere 14 maartleden namen de regering onder vuur, onder meer omwille van haar lakse houding ten opzichte van de verdwijning van een aantal Syrische vluchtelingen op Libanees grondgebied. Begin november waren er volgens Libanese mensenrechtenorganisaties al meer dan tien Syrische vluchtelingen in Libanon verdwenen, waarvan sommigen volgens deze organisaties terug naar Syrië waren gestuurd. Andere opposanten van het Syrische regime kregen dan weer te maken met bedreigingen en geweld van aanhangers van al-Assad (Alami, 2011, 3 november). 14 maart-parlementslid Ahmad Fatfat hekelde de ‘beschamende’ manier waarop de Libanese regering met deze kwestie omging. Daarnaast bekritiseerde hij het uitblijven van een reactie van de regering op een militaire inval die het Syrische leger in het noorden van Libanon zou hebben doorgevoerd. Hij nam ook de houding die de Libanese regering in de Arabische Liga over de Syrische crisis innam onder vuur: “de posities van de Libanese minister van Buitenlandse Zaken weerspiegelen de volgzzaamheid van deze laatste ten opzichte van zijn Syrische collega, terwijl de Libanese regering zich voordoet alsof ze het Syrische conflict op afstand houdt” (14march.org, 2011, 18 oktober). Ook Ahmad al-Hariri, secretaris-generaal van Future Movement, veroordeelde de lakse houding van de Libanese regering in de Syrische kwestie en in het bijzonder haar standpunt in de VN-Veiligheidsraad, waar Libanon zich tijdens de stemming van een resolutie tegen het Syrische regime had onthouden. “Dit onthult dat dit kabinet ‘Syrisch-Hizbollahi’ bij uitstek is”, zo concludeerde hij (14march.org, 2011, 9 oktober).

Een jaar na het begin van de Syrische revolte was het duidelijk dat de 14 maartalliantie zich volledig achter de Syrische opstand schaarde en de val van het Syrische regime nastreefde. Op 18 maart 2012 hield de beweging een vergadering waarop ze haar volle steun voor de Syrische revolte verkondigde, omdat “een vrij Syrië de garantie is voor een autonoom en soeverein vrij Libanon”. Tijdens diezelfde vergadering hekelde parlementslid Abdel al-Aziz de houding van de regering, die volgens hem haar menselijkheid en geweten had verloren. Fatfat bekritiseerde dan weer de 8 maartalliantie omdat ze “partijdig is voor de schurken van al-Assad terwijl ze beweert afzijdig te blijven ten opzichte van de gebeurtenissen” (NNA, 2012, 18 maart). Saad al-Hariri herhaalde op de herdenking van 14 maart dat Libanon de politieke, nationale en morele plicht had om het Syrische volk te steunen in zijn strijd (14march.org, 2012, 15 maart). 14 maart-parlementslid Marwan Hamadeh beschouwde de Syrische opstand bovendien als het sluitstuk van de Cederrevolutie (14march.org, 2012, 18 maart).

De sektarische dimensie van de Syrische crisis was een jaar na het begin ervan een belangrijk discussiepunt geworden onder de Libanese christenen. Het debat was vooral opgelaaid nadat de Libanese maronitische patriarch, Bechara al-Rai, ervoor had gewaarschuwd dat de val van het Syrische regime tot drie scenario’s kon leiden die schadelijk zouden zijn voor de christenen in de hele regio: een sektarische oorlog, de desintegratie van Syrië in sektarische ministaten of een fundamentalistisch soennitisch regime. Heel wat Libanese christenen vreesden inderdaad voor dergelijke scenario’s, temeer omdat de Syrische christenen onder het baathregime nooit met ernstige sektarische aanvallen of discriminatie te maken hadden gekregen. Op het politieke niveau was er in Libanon een duidelijke tegenstelling tussen de christenen in de 8 maartalliantie – met de FPM van Michel Aoun op kop – die de patriarch bijtraden in zijn waarschuwing, en de christenen in de 14 maartalliantie, die zich achter de volksofstand in Syrië bleven scharen (Khoury, 2011, pp. 2-3). Samir Geagea weerlegde bijvoorbeeld de waarschuwingen van het Veranderings- en

Hervormingsblok⁵ over de negatieve gevolgen die de val van al-Assad zou hebben. Hij verklaarde dat de christenen niet voor hun toekomst hoefden te vrezen, omdat de extremistische moslims slechts een kleine minderheid vormden en zowel de SNC als de Syrische Moslimbroederschap de co-existentie van verschillende religieuze gemeenschappen hadden bepleit (14march.org, 2012, 1 april). Ondanks het feit dat de christenen van de 14 maartalliantie eerder terughoudend waren om Beshara al-Rai rechtstreeks te bekritisieren gezien diens voorname status als maronitische patriarch (Khoury, 2011, p. 3), had Geagea zich tot een uitgesproken criticus van de standpunten van de patriarch over de Syrische crisis ontplooid (14march.org, 1 april 2012). Geagea richtte zijn kritiek ook rechtstreeks op Michel Aoun, die hij ervan beschuldigde de soennieten van de Future Movement onterecht als een fundamentalistische stroming af te schilderen “terwijl zijn Iraanse bondgenoten, Hizbollah, extremisten zijn” (14march.org, 2012, 16 maart).

Op 27 maart 2012 publiceerde de Syrische Moslimbroederschap een document over de toekomst van Syrië dat zowel specifiek door Future Movement als door de hele 14 maartalliantie werd geprezen. De 14 maartbeweging verklaarde dat de Moslimbroeders in hun document duidelijk respect voor de mensenrechten en democratie opbrachten en voor nationale verzoening pleitten (14march.org, 2012, 27/28 maart). Op de maandelijkse vergadering van het secretariaat-generaal van de 14-maartalliantie benadrukte de voormalige afgevaardigde Fares Souheid dat het document van de Moslimbroeders “duidelijk en progressief” was en stelde hij dat “de leiders van 14 Maart deze oriëntatie steunen”, waarbij hij in het bijzonder naar het standpunt van Samir Geagea verwees (14march.org, 2012, 29 maart). Dit geeft opnieuw aan dat de sektarische dimensie van de Syrische crisis in deze fase een belangrijk onderwerp was geworden.

Het discours van de 14 maartalliantie ligt in lijn met wat op basis van haar positie binnen het Libanese politieke landschap kon worden verwacht. De beweging was al sinds haar geboorte uitgesproken anti-Assad, waardoor het niet hoeft te verwonderen dat ze de opstand tegen het Syrische regime toejuicht. Ze wendt hierbij een ‘democratisch-liberaal’ discours aan, waarbij de val van het regime van al-Assad moet leiden tot een pluralistische democratie en waarbij ‘Westerse’ machten als bondgenoten in dit streefdoel worden gezien (Dot-Pouillard, 2012). Het standpunt van de 14 maartalliantie stemt aldus ook overeen met haar geopolitieke affiliatie, aangezien haar discours aansluit bij dat van onder meer de VS en Saoedi-Arabië. Opmerkelijk op dit vlak was het bezoek dat Samir Geagea en Saad al-Hariri in januari 2012 aan Saoedi-Arabië brachten, waarop volgens de woorden van Geagea “de periode voorafgaand aan de val van het Syrische regime en de periode die erop zal volgen” het gespreksonderwerp vormden (14march.org, 2012, 5 januari). Dit lijkt aan te geven dat de 14 maartalliantie haar standpunt over Syrië op zijn minst gedeeltelijk op dat van haar geldschieter in Riyad heeft afgestemd. Geagea stelde ook dat “het [Saoedische] koninkrijk de gebeurtenissen die zich op het regionale toneel ontrollen nauwlettend aan het volgen is, met name die in Syrië” (14march.org, 2012, 5 januari), zonder evenwel de negatieve rol die Saoedi-Arabië in Bahrein en Jemen speelde te vermelden.

4.2. De gedaanteverwisseling van Walid Jumblatt

Een van de meest opvallende Libanese standpunten over de Syrische revolutie is dat van Walid Jumblatt, hoofd van de *Progressive Socialist Party* (PSP) en belangrijkste politieke leider binnen de Libanese druzengemeenschap. Zijn huidige positie in het Libanese politieke landschap is bijzonder ambivalent: hoewel zijn partij na het uitbreken van de Syrische crisis niet brak met de 8-maartalliantie, sprak Jumblatt zich in toenemende mate negatief uit over het Syrische regime en schaarde hij zich expliciet achter de Syrische opstandelingen, waarmee zijn standpunt eerder overeenkwam met dat van de 14 maartalliantie (Nassif N., 2011, 2 november). Dit lijkt opmerkelijk, maar ligt in lijn met de wisselende houding die Jumblatt steeds ten aanzien van het Syrische regime heeft aangenomen. Die wisselvallige houding is deels het gevolg van het confessionele politieke

---

⁵ Het parlementaire blok waarin de FPM en haar bondgenoten vertegenwoordigd zijn.

systeem van Libanon, waarin de druzen als relatief kleine religieuze gemeenschap een lager politiek gewicht toegewezen hebben gekregen dan de christenen (met name de maronieten), de soennieten en de sjiieten. Als de druzen in Libanon politiek relevant willen zijn, hebben ze er dus alle belang bij om flexibel te zijn in de keuze van hun bondgenoten (Rowayheb, 2011, pp. 47-48).

Terwijl zijn vader en politieke voorganger Kamal Jumblatt nog het midden zocht tussen idealisme en realisme, is Walid Jumblatt zelf uitgesproken pragmatisch (Pokrupová, 2009, p. 76). Dat blijkt onder meer uit de steeds wisselende allianties die hij in zijn politieke carrière is aangegaan en de weinig consistente standpunten die hij daarbij innam. Vooral zijn relatie met het Syrische regime was en is een bepalende factor voor zijn positie in Libanon. Zo is het opvallend dat Jumblatt het Syrische regime wel verantwoordelijk achtte voor de moord op zijn vader in 1977, maar desondanks in de daaropvolgende periode een goede verstandhouding met Damascus trachtte op te bouwen. Vanaf de jaren '80 uitte dat zich duidelijk in zijn politieke discours, dat bij de ideologie en agenda van Syrië aansloot (Rowayheb, 2011, pp. 48-53). Daar begon echter verandering in te komen na de dood van de toenmalige Syrische president Hafez al-Assad en diens opvolging door zijn zoon Bashar al-Assad in 2000. Jumblatt was er inmiddels in geslaagd om in Libanon – mede dankzij zijn goede relaties met Syrië – een positie op te bouwen die zijn rol als leider van de druzen oversteeg. Hij had er geen belang bij om nog langer als een speelbal van Syrië te worden gezien (Moubayed, 2001, pp. 35-36). Hij zocht immers de steun van de christenen voor de parlementsverkiezingen van 2001 en die kon hij op dat moment enkel krijgen door afstand te nemen van het Syrische regime. Toch duurde het nog tot 2005 voordat hij Damascus expliciet de rug toekeerde, met name na de moord op Rafik al-Hariri op 14 februari en de vorming van de 14 maartbeweging als reactie daarop. Jumblatt behoorde tot de kernfiguren van deze alliantie, maar ook daar kwam een einde aan toen hij in 2009 verklaarde zich ervan los te koppelen. Tegen 2010 had hij het geweer volledig van schouder veranderd: hij zocht toenadering tot verschillende elementen in de 8 maartalliantie en wist de plooiën in zijn relatie met Syrië glad te strijken (Rowayheb, 2011, pp. 58-62).

Aan de vooravond van de Syrische crisis maakte Walid Jumblatt nog volop deel uit van de 8 maartalliantie. Vlak voor de aanvang van de revolutie distantieerde hij zich bijvoorbeeld van de uitspraken die hij in zijn periode bij de 14 maartalliantie had gedaan, waarbij hij volgens een bericht van het nationale nieuwsagentschap van Libanon “duidelijk maakte dat hij ernaar uitkeek om de schade die hij [met zijn uitspraken] aan het Verzet, Syrië en de eervolle martelaren had toegebracht op te heffen” (NNA, 2011, 18 maart). Ook tijdens de eerste twee maanden van de revolutie toonde Jumblatt zich weinig kritisch tegenover het Syrische regime. In zijn wekelijkse verklaring aan al-Anbaa, de officiële krant van de PSP, drukte hij zich een maand na het begin van de revolutie positief uit over de hervormingen die het Syrische regime had aangekondigd en waarschuwde hij de Libanezen ervoor dat ze maar beter niet op instabiliteit in Syrië konden gokken aangezien spanningen in Syrië een impact konden hebben op Libanon (NNA, 2011, 18 april). In een persbericht dat op 11 mei 2011 werd uitgebracht, verklaarde Jumblatt bovendien dat het belangrijk was om de Syrische ruggensteun in Libanon te versterken door zo snel mogelijk een kabinet te vormen en “herinnerde hij aan de sterke Syrische prestaties en verwezenlijkingen in de ondersteuning van Libanon en aan de non-stop bescherming die [Syrië] aan het Libanese Verzet bood” (NNA, 2011, 11 mei). Andere verklaringen van Jumblatt die in deze eerste periode op de website van het NNA verschenen, lagen in dezelfde lijn.

Hoewel Jumblatt tijdens deze eerste twee maanden van de Syrische crisis het Syrische regime niet bekritiseerde, schaarde hij zich ook minder expliciet achter Damascus dan zijn belangrijkste druzische politieke rivaal, Talal Arslan. Tijdens een persconferentie noemde Arslan, hoofd van de Libanese Democratic Party, de gebeurtenissen in Syrië “een media-oorlog vol leugens en falsificaties” en stelde hij dat Syrië de prijs betaalde voor zijn steun aan het Verzet en strijd tegen Israël (NNA, 2011, 29 maart). Wi'am Wahhab, de druzische leider van de Tawhid-partij, riep de druzen in het zuiden van Syrië dan weer op om het regime van al-Assad trouw te blijven omdat “de

val van al-Assad de hele regio voor de komende 100 jaar in complete destructie zou kunnen doen afglijden” (NNA, 2011, 27 maart).

Naarmate de situatie in Syrië zich verder ontplooidde, veranderde ook Jumblatts standpunt over het Syrische regime. Een belangrijk keerpunt was zijn toespraak tijdens de algemene vergadering van de PSP op 30 oktober 2011. Hij begon deze toespraak met een oproep tot één minuut stilte voor de martelaren van de Arabische revoluties, waaronder die in Syrië. Daarnaast vatte hij ook zijn visie over de Syrische crisis samen, waarbij hij ervoor pleitte om alle politieke gevangenen vrij te laten en om de waarheid over de vermiste Syriërs bloot te leggen. Hij veroordeelde zowel de misdaden die tegen onschuldige burgers gepleegd werden als de misdaden tegen de gewapende machten en benadrukte dat een buitenlandse interventie geen optie was. Voorts riep hij het Syrische regime op om politieke hervormingen door te voeren en om de pers toe te laten over de gebeurtenissen te berichten (NNA, 2011, 30 oktober). In zijn toespraak pleitte Jumblatt dus niet voor de val van het Syrische regime en drukte hij zich voorzichtig uit, door bijvoorbeeld ook de misdaden tegen de gewapende troepen te veroordelen. Wel kunnen we uit het feit dat hij de Syrische revolutie als onderdeel van de Arabische revoluties beschouwde en uit zijn oproep tot onder meer de vrijlating van politieke gevangenen afleiden dat hij zich steeds meer van Damascus begon te distantiëren. Tot die conclusie kwam ook Nicolas Nassif in een artikel in al-Akhbar, waarin hij bespreekt hoe Jumblatt in de weken vóór de algemene vergadering van de PSP het Syrische regime al de rug begon toe te keren en zich achter de opstandelingen begon te scharen. Toch leek hij niet van plan om zijn bondgenoten in de 8 maartalliantie te verlaten: “Jumblatt distinguished between his relationship with Hezbollah and with Syria. According to him, if he moves away from Syria, it does not reflect a desire to break with Hezbollah or with the Shia” (Nassif N., 2011, 2 november).

Een jaar na het begin van de Syrische crisis liet Walid Jumblatt er geen twijfel meer over bestaan dat hij zich volledig achter de Syrische revolutie schaarde. In een verklaring aan al-Anbaa vergeleek hij het Syrische regime met de zionistische inlichtingendienst en drukte hij zijn steun uit voor de SNC, die hij met de PLO vergeleek (14march.org, 2012, 3 april). Het referendum en de verkiezingen die Bashar al-Assad had voorgesteld, noemde hij “veel te late stappen waar niemand nog intrapt” en hij stelde dat “de ervaring met het Syrische regime ons leert dat het uitblinkt in het spel van uitstel en verwijl”. Voorts pleitte Jumblatt uitdrukkelijk voor *regime change* in Syrië: “alleen de politieke overgangsopties die leidt tot het vertrek van [het Syrische] regime garandeert dat er een einde komt aan de crisis” (PSP.org.lb, 2012, 20 maart). Ten slotte riep hij de Syrische druzen meermaals op om zich bij de oppositie tegen het regime van al-Assad te voegen, onder meer met de volgende woorden: “het Syrische regime propageert de vorming van een alliantie van de minderheden. De druzen van Syrië zijn Syrische burgers en ze zijn ofwel met het regime ofwel ertegen. In het verleden hebben de druzen het Franse mandaat bevochten en vandaag is [onze] tijd aangebroken om te strijden tegen de tirannie van het regime dat overal Syrische burgers doodt” (PSP.org.lb, 2012, 27 februari).

Jumblatts oproep werd echter niet door alle druzen onverdeeld positief onthaald. De Syrische druzen waren eerder terughoudend in hun steun aan de Syrische oppositie, niet zozeer omdat ze het regime van president Assad steunden, maar veeleer uit angst voor de gevolgen die de val van het regime voor hen kon hebben (Gresh, 2012, 23 februari). In Sweida, de druzische regio van Syrië, was het aantal burgers dat deelnam aan de revolutie dan ook vrij klein en zelfs de druzen die de oppositie wel steunden, leken weinig waarde te hechten aan de woorden van Jumblatt (Nazal, 2012, 13 maart).

Ook in Libanon zelf kreeg Jumblatt tegenkanting van andere druzen. Zowel Talal Arslan als Wi'am Wahhab reageerden negatief op Jumblatts oproep aan de Syrische druzen, in januari 2012, om niet te gehoorzamen aan militaire bevelen om op hun medeburgers te schieten. Arslan benadrukte dat “de positie van de druzen niet sektarisch is” terwijl Jumblatt er door Wahhab van beschuldigd werd dat hij de Syrische druzen “in groot gevaar” bracht (Alkantar, 2012, 26 januari). De druzische religieuze leiders van Libanon keerden zich eveneens gezamenlijk tegen Jumblatt's uitspraken over

de Syrische crisis, al werd ook Arslan door sommigen onder hen bekritiseerd omdat hij een aantal druzische geestelijken had meegenomen tijdens zijn bezoek aan Bashar al-Assad (Choufi, 2012, 13 maart). Hoewel het confessionalisme in Libanon een grote politieke en maatschappelijke weerslag heeft, is er dus niet noodzakelijkerwijs eensgezindheid op het politieke niveau binnen elke afzonderlijke religieuze sekte. Het confessionalisme geeft integendeel soms juist aanleiding tot intrasektarische rivaliteit, wat zich in het verleden onder meer in een machtsstrijd tussen de twee meest invloedrijke druzische families, de Arslans en de Jumblatts, heeft geuit (Rowayheb, 2011, pp. 49-50). Ook nu zien we dat Walid Jumblatt en Talal Arslan een tegengestelde positie ten opzichte van de Syrische crisis hebben ingenomen. Deze paradox van het sektarisme manifesteerde zich al tijdens de Libanese burgeroorlog, nadat elke gemeenschap erin geslaagd was de controle over zijn 'eigen' gebied te verkrijgen waardoor het eigenlijke doel van het sektarische systeem bereikt was. Op dat moment verschoof de aard van het conflict van een intersektarische strijd naar een machtsstrijd binnen de gemeenschappen (Traboulsi, 2007, pp. 233-234).

Zoals vermeld betekende Walid Jumblatt ommekeer niet per definitie dat hij de 8 maartalliantie officieel zou verlaten. Toen de krant al-Rai al-Aam hem vroeg of zijn aanwezigheid tijdens een *sit-in* uit steun voor de Syrische opstandelingen in februari 2012 betekende dat hij terug tot de 14 maartalliantie zou toetreden, antwoordde hij immers dat dit niet het geval was en dat de twee kwesties niet aan elkaar gerelateerd waren (Al-Baalbaki, 2012, 23 februari). Zijn positie in het Libanese politieke landschap bleef daardoor onduidelijk. Volgens sommigen bestaat de kans dat Jumblatt zich toch opnieuw officieel bij de 14 maartalliantie zal voegen, aangezien hij er intussen de facto al een bondgenoot van is. Een dergelijke omschakeling zou de machtsverhouding in het Libanese parlement wijzigen in het voordeel van de 14 maartalliantie, die dan in de meerderheid zou zijn (Nassif M. , 2012, 6 maart). Jumblatt bleef dus iemand waarmee andere politieke machten in Libanon rekening moesten houden, ondanks zijn gebrekkige geloofwaardigheid als gevolg van zijn vaak wisselende standpunten.

De vraag stelt zich waarom Jumblatt precies in deze periode het geweer opnieuw van schouder veranderde. Mogelijk heeft het te maken met zijn inschatting dat het Syrische regime uiteindelijk hoe dan ook ten val zou komen en trachtte hij zich daarom alvast aan de kant van de vermoedelijke 'overwinnaars' – de Syrische oppositie – te scharen (Shatah, 2012, 13 oktober). Anderzijds kan zijn politieke metamorfose ook in een geopolitiek kader worden gezien. Sommige bronnen wijzen er immers op dat Jumblatt de financiële steun van Saoedi-Arabië die hij sinds 2005 genoot, verloren had omwille van zijn alliantie met de 8-maartbeweging. Aangezien Saoedi-Arabië om geopolitieke redenen de opstand tegen het Syrische regime steunt, kan de kentering in Jumblatts standpunt een poging geweest zijn om de steun van Saoedi-Arabië te herwinnen (Abukhalil, 19 maart 2012; Choufi, 13 maart 2012; Shatah, 13 oktober 2012). Het feit dat de Saoedische minister van Buitenlandse Zaken na Jumblatts gedaanteverwisseling contact opnam met deze laatste – en dit voor het eerst sinds 2010 – toont volgens As'ad Abukhalil (2012, 19 maart) aan dat Jumblatts strategie zijn vruchten afwerpt.

5. De Syrische crisis volgens het pro-Assad-kamp

In tegenstelling tot de PSP van Walid Jumblatt bleven de andere belangrijke 8-maartpartijen – met name de FPM, Hizbollah en Amal – tijdens de Syrische crisis het Syrische regime steunen. Deze drie partijen worden soms als een front binnen het 8 maartblok gezien omdat ze een sterkere onderlinge samenwerking nastreven en zich mogelijk tegen hun regeringspartners en hun wisselvallige bondgenoot Jumblatt zouden kunnen keren. Hizbollah lijkt evenwel de vrede met de regeringspartners te willen bewaren en streeft niet alleen een sterkere relatie tussen Aoun en Berri – de partijleiders van respectievelijk de FPM en Amal – na, maar ook tussen Aoun en president Suleiman en eerste minister Mikati (Fawz & Illeik, 2011, 27 december).

De samenwerking tussen Hizbollah en de FPM kwam tot stand op basis van een overeenkomst die de twee partijen op 6 februari 2006 sloten. In een memorandum schoven ze een aantal

gezamenlijke standpunten naar voren, waarbij ze onder meer een gemeenschappelijke visie over de Libanees-Syrische relaties formuleerden. Het memorandum pleitte voor een duurzame en genormaliseerde relatie met Syrië “op basis van gelijkheid, volledig en wederzijds respect voor de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van beide staten en de verwerping van een terugkeer naar elke vorm van buitenlandse voogdij” (International Crisis Group, 2008, 15 juli, pp. 31-32). Deze overeenkomst was verre van vanzelfsprekend, aangezien Hizbollah uitgesproken pro-Assad was terwijl Michel Aoun bekend stond om zijn sterke verzet tegen het Syrische regime, waarvoor hij meerdere jaren in ballingschap moest doorbrengen. Bij zijn terugkeer naar Libanon in 2005 kon men dus verwachten dat Aoun zich uit weerstand tegen het Syrische regime bij de 14 maartalliantie zou aansluiten. Dat alle pogingen daartoe mislukten, heeft deels te maken met de aanwezigheid van maronitische rivalen in de 14 maartalliantie, in het bijzonder Lebanese Forces en de Falangisten. Bovendien waren de Aounisten niet enkel tegen Syrische inmenging gekant, maar tegen om het even welke buitenlandse inmenging. Ook dit verklaart waarom Aoun zich niet aansloot bij de 14 maartalliantie, die immers aan een sterke Westerse en Saoedische invloed onderhevig was. Aoun besloot daarom toenadering te zoeken tot Hizbollah, wat er uiteindelijk toe leidde dat de plooiën tussen Aoun en het Syrische regime werden gladgestreken (Dot-Pouillard, 2009, p. 10). Ook tijdens de Syrische crisis zien we dat Aoun eerder de kant van het Syrische regime en niet die van de oppositie koos.

5.1. De Aounisten

“Als het waar is dat sommige Libanezen wapens aan Syrië leveren, dan is er absoluut een Libanese verantwoordelijkheid op dit vlak”, zo verklaarde Michel Aoun kort na het begin van de Syrische opstand. Hiermee verwees hij naar de beschuldigingen die aan het adres van sommige elementen in de 14 maartbeweging geuit waren en hij voegde eraan toe dat de stabiliteit van Libanon samenhangt met die van Syrië (NNA, 2011, 29 maart). Deze uitspraak verschilde niet zo sterk van de afzijdige eerste verklaringen van de 14 maartalliantie, maar net zoals die alliantie alsmaar stelliger haar steun voor de Syrische oppositie uitsprak, werd ook Aouns steun voor het Syrische regime explicieter. Dat hij het over “een gewapend probleem in Syrië” had en niet over een opstand, kan als een eerste aanwijzing gelden dat zijn standpunt afweek van dat van de 14 maartalliantie (NNA, 2011, 29 maart). Toen hij in oktober 2011 een Syrische jongerendeleгатie op bezoek kreeg die een aantal Libanese politici kwam bedanken voor hun steun aan het Syrische regime, uitte Aoun zijn vertrouwen in een goede afloop van “de gebeurtenissen in Syrië”, aangezien al-Assads regime “sterker dan ooit” was (NNA, 2011, 15 oktober). In januari 2012 prees Aoun president al-Assad voor zijn “inspanningen om hervormingen door te voeren”. Daarnaast waarschuwde hij ervoor dat er pogingen werden ondernomen om een conflict in Syrië uit te lokken en “om een Arabisch-Arabisch conflict te creëren in plaats van het Arabisch-Israëliësch conflict”. Met dat laatste verwees Aoun volgens Hizbollahs tv-zender al-Manar waarschijnlijk naar de inmenging van het Westen (al-Manar, 2012, 11 januari). Bovendien hield hij in zijn residentie een onderhoud over de Syrische crisis met de Iraanse afgevaardigde voor buitenlandse zaken en de Iraanse ambassadeur, ongeveer drie maanden nadat al-Hariri en Geagea dezelfde kwestie met hun Saoedische bondgenoten hadden besproken (NNA, 2012, 30 maart).

Tijdens een herdenking van zijn terugkeer uit ballingschap sprak Aoun zijn aanhangers met de volgende woorden toe: “Syrië komt het dichtste bij een schroomloze democratie, want de burger in Syrië is vrij in zijn levenswijze en dit is niet het geval in de landen die [Syrië] over de mensenrechten onderrichten. Heeft de vrouw daar rechten? Respecteren die landen de vrijheid van meningsuiting?” (NNA, 2012, 5 mei). Aoun benadrukte in zijn toespraak dat hij dit onderwerp niet aankaartte omdat hij een christene was maar veeleer omdat hij het recht op vrijheid van meningsuiting verdedigde. Desondanks speelde hij wel in op de bezorgdheid die bij veel christenen leefde over de mogelijke gevolgen van een islamistische machtovername in Syrië. Hij wierp de vraag op of er nog sprake kon zijn van vrijheid van meningsuiting en democratie indien de salafisten de macht zouden overnemen, dit in tegenstelling tot zijn rivaal Samir Geagea, die juist probeerde de christenen gerust te stellen: een machtswissel in Syrië zou geen negatieve gevolgen voor hen

voortbrengen. De politieke tweedeling tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie leek dus een doorslaggevende rol te spelen in de positie die Aoun en Geagea als maronitische politieke leiders innamen. Dat bleek nogmaals toen Geagea in mei 2012 na een mislukte aanslag op zijn leven stelde dat deze moordpoging in het voordeel van de christenen van het 8 maartblok zou zijn, waarbij hij leek te suggereren dat de 8-maartalliantie er ook de verantwoordelijk voor droeg. Toen de Libanese krant *The Daily Star* hem vroeg wat volgens hem het motief achter de aanslag was, luidde zijn antwoord immers: “een van de redenen is zonder twijfel de weerslag op de christelijke arena in Libanon. De christelijke arena zou zonder Geagea volledig in de handen van de 8 maartalliantie vallen” (NNA, 2012, 9 mei).

Net zoals dat bij de druzen het geval was, lijkt de paradox van het sektarisme dus ook bij de christenen een interne machtsstrijd te hebben voortgebracht, met een zo groot mogelijke controle over de ‘christelijke arena’ als streefdoel. Van eenheid is er binnen de Libanese christelijke gemeenschap ook historisch gezien nooit echt sprake geweest. Er is in eerste instantie al een verschil tussen de maronieten enerzijds en de Grieks-orthodoxen en Grieks-katholieken anderzijds, aangezien deze twee laatste christelijke minderheden zich op het politieke niveau vooral in seculiere, niet-confessionele partijen hebben verenigd. Maar ook achter de schijnbare historische eenheid van het maronitische blok schuilden er vaak interne geschillen, die soms gewapenderhand werden ‘opgelost’ (Dot-Pouillard, 2009, p. 10). Om die reden stelt Nicolas Dot-Pouillard (2009, p. 10) dat de rivaliteit tussen de Aounisten in de 8 maartalliantie aan de ene kant en de Falangisten en Libanese Forces in de 14 maartalliantie aan de andere kant geen historische uitzondering is, maar veeleer een voortzetting van interne tegenstellingen die zich al eerder in het christelijke kamp manifesteerden.

5.2. Hizbollah: de Syrische crisis als verbloemde aanval tegen het Verzet

Op 19 maart 2011 drukte Hassan Nasrallah zijn steun uit voor de Arabische volksopstanden in Tunesië, Egypte, Bahrein, Libië en Jemen. Hoewel enkele dagen daarvoor ook in Syrië lokale opstanden waren uitgebroken, kwam de Syrische revolutie in Nasrallahs toespraak niet ter sprake (al-Manar, 2011, 21 maart). Enkele weken later bevestigde de Hizbollah-voorzitter bovendien dat zijn partij “trots is op haar relatie en bondgenootschap met Iran en Syrië” (al-Manar, 2011, 10 april). Ook toen de Syrische revolutie zich verder ontrolde, bleef Nasrallah regelmatig zijn Syrische bondgenoot verdedigen.

In een interview op 24 oktober 2011 onderscheidde Nasrallah de ‘Syrische kwestie’ van de opstanden die in andere Arabische landen plaatsvonden en waar hij zijn solidariteit voor had uitgesproken. Het verschil tussen Syrië en de andere gevallen lag volgens hem in de aard van de regimes: “dit zijn regimes die trouw zijn aan de Amerikanen en zich onderwerpen aan het Amerikaanse project. Hun positie en gedragingen ten opzichte van het Arabisch-Israëliëse conflict zijn bekend. Daarenboven zijn het tirannieke regimes (...)” (Nasrallah, 2011, 24 oktober). Dat Nasrallah sterk de nadruk legde op de bredere geopolitieke context van de Syrische crisis, bleek ook uit zijn toespraak in mei 2011, waarin hij de criteria uiteenzette waaraan Hizbollah zich hield om al dan niet een volksopstand te steunen:

“we bekijken elk Arabisch regime, revolutie of volksactiviteit vanuit twee perspectieven (...). Het eerste perspectief is de positie en de rol van het Arabische regime ten opzichte van het Arabisch-Israëliëse conflict. Waar staat dit regime vis-à-vis (...) Palestina en het Arabisch-Israëliëse conflict? De posities en rollen van de regimes waarover we hebben gesproken – in Tunesië, Egypte, Libië, Jemen en Bahrein – in het bijzonder het Egyptische regime, zijn bekend en duidelijk. Het tweede perspectief is het vooruitzicht of de hoop op hervormingen op het binnenlandse niveau. Dat wil zeggen, of het regime al dan niet alle deuren, ramen of zelfs kleine kieren afsluit voor hervormingen die de belangen van zijn bevolking dienen” (Nasrallah, 2011, 25 mei).

Ook hier benadrukte Nasrallah het belang van de rol die Arabische regimes in het Arabisch-Israëliëse conflict spelen, maar hij voegde er een tweede voorwaarde aan toe: er moet op het binnenlandse niveau een vooruitzicht op hervormingen zijn – een criterium waar Syrië volgens Nasrallah aan voldeed. Hij sprak tijdens diezelfde toespraak dan ook zijn appreciatie voor het regime van Bashar al-Assad uit. Voorts zette hij uiteen op welke punten Hizbollahs standpunt over Syrië gebaseerd was. Het eerste punt wees op Hizbollahs grote appreciatie voor de offers die het Syrische regime voor Libanon en voor het Verzet had gebracht, alsook voor “het zich verzettende, weerstand biedende en geduldige [Syrische] volk”. Met zijn tweede punt wees Nasrallah op “Syrië’s positie jegens Israël, het Palestijnse verzet en de Palestijnse kwestie en Syrië’s doorzettingsvermogen ondanks alle vormen van druk (...), intimidatie en verleiding”. Een derde punt, dat Nasrallah als een centraal punt omschreef, was de positie van Syrië ten opzichte van het Nieuwe Midden-Oostenplan van de VS en Israël. “We spreken over een land, regime, leiderschap, leger en volk dat zich verzet en weerstand biedt”, zo omschreef hij die positie. Ten vierde wees Nasrallah erop dat zowel het Syrische leiderschap als het Syrische volk overtuigd waren van de nood aan hervormingen en politieke openingen en dat hij geloofde in Bashar al-Assads vastberadenheid om serieuze hervormingen door te voeren. Voorts stelde Nasrallah dat de meerderheid van het Syrische volk het regime steunde en in zijn president geloofde. Het zesde punt luidde dat de val van het regime in het belang van de VS en Israël was en dat deze twee landen erop uit waren om het regime te vervangen door een ander regime, “vergelijkbaar met de gematigde Arabische regimes die bereid zijn om gelijk welke capitulatie-overeenkomst te sluiten met Israël”. De twee laatste punten hadden ten slotte betrekking op de weerslag die de gebeurtenissen in Syrië op Libanon en de regio in haar geheel zouden hebben en de verplichtingen die Libanon ten opzichte van Syrië had (Nasrallah, 2011, 25 mei).

Het valt op dat minstens vier van de zeven punten die Nasrallah opsomde betrekking hadden op de rol die het Syrische regime voor het Verzet in de regio speelde en dat hij de rol van Syrië in het verzet tegen de Amerikaanse en Israëliëse Midden-Oostenpolitiek als een centraal punt beschouwde. Om die reden pleitte Nasrallah in zijn toespraak voor het behoud van het Syrische regime en riep hij de Syrische bevolking op om het regime te steunen (Nasrallah, 2011, 25 mei). Nasrallah benadrukte het belang van Syrië voor de Palestijnse zaak en voor het Verzet nogmaals tijdens een toespraak die hij op 26 augustus 2011 ter gelegenheid van *al-Quds-dag*⁶ hield: “de Syrische stellingname in stand houden is een basisvoorwaarde voor het blijvende voortbestaan van de Palestijnse zaak en om de liquidatie ervan te voorkomen. Het tweede waaraan ik jullie moet herinneren, is de positie van Syrië, vooral zijn leiderschap, aan de kant van het Verzet, vooral in Libanon en Palestina” (Nasrallah, 2011, 26 augustus). Tijdens een interview met Wikileaks-oprichter Julian Assange benadrukte Nasrallah nogmaals deze dubbele rol van Syrië: “in Syrië weet iedereen dat Bashar al-Assads regime het Verzet in Libanon en het Verzet in Palestina heeft gesteund. Het is niet gezwich voor Israëliëse en Amerikaanse onderdrukking, dus het is een regime dat de Palestijnse zaak goed dient” (Jadaliyya Reports, 2012).

Nasrallah beklemtoonde ook tijdens zijn interview van 24 oktober 2011 dat de VS niet naar hervormingen en democratie in Syrië streven, maar enkel op de val van het ‘weerstand- en Verzetsregime’ uit zijn. Hij stelde dat Hizbollah om die reden de kant van het Syrische regime koos, want “het alternatief dat het Westen en het andere kamp (...) in Syrië willen, is ofwel een regime dat zich onderwerpt aan de wil van de VS en Israël geeft wat het wilt, zoals de zogenaamde gematigde Arabische regimes [doen], (...) ofwel een burgeroorlog in Syrië, ofwel afscheiding” (Nasrallah, 2011, 24 oktober). Naast de geopolitieke argumenten waarmee Nasrallah het Syrische regime verdedigde, verklaarde hij tijdens dit interview ook dat de toestand in Syrië normaal was. “De activiteit van het volk is op haar laagste niveau”, verzekerde Nasrallah, al voegde hij er aan toe

---

⁶ Een jaarlijkse pro-Palestijnse protestdag tegen de Israëliëse controle over Jeruzalem. Al-Quds is de Arabische naam van Jeruzalem.

dat een deel van de bevolking de wapens had opgenomen – een situatie die in sommige gebieden geëscaleerd zou zijn “ware het niet dat het Syrische leiderschap [de situatie] accuraat heeft aangepakt”. Ook hier voegde hij evenwel aan toe dat de buitenlandse druk het meest ernstige probleem was (Nasrallah, 2011, 24 oktober).

Uit de voorgaande voorbeelden blijkt dat Hizbollah het Syrische regime tijdens het eerste jaar na het begin van de crisis algemeen gesproken op twee manieren verdedigde. De eerste en belangrijkste argumentatielijijn had betrekking op de rol die Syrië in de regio en met name in het Arabisch-Israëliëse conflict speelde. Nasrallah hamerde er meermaals op dat Syrië een onmisbare spil in het Verzet was en stelde dat “zelfs de Iraanse steun Libanon en Palestina niet zou hebben bereikt zonder Syrië’s wilskracht en stellingname” (Nasrallah, 2011, 24 oktober). Vooral voor de Palestijnse zaak zou Syrië volgens Nasrallah een onmiskenbare rol spelen. Naast deze geopolitieke argumentatie verdedigde Nasrallah ook regelmatig de manier waarop het Syrische regime met de situatie in eigen land omging. Hij beschreef die situatie als een complot tegen het Syrische regime, wees op al-Assads wens om serieuze hervormingen door te voeren, minimaliseerde de volksofstand in Syrië enerzijds en beschreef haar anderzijds als gewelddadig en noemde de reacties van het Syrische regime op de gebeurtenissen ‘accuraat’. Met deze argumenten volgde Hizbollah in grote lijnen het discours van het Syrische regime zelf. Daar kwam enige verandering in toen Nasrallah op 15 maart 2012 in een toespraak uitspraken deed die enigszins afweken van zijn voorgaande discours.

Nicholas Noe (2012b) stelt dat Nasrallah in zijn toespraak van 15 maart 2012 openlijk, maar op een subtiele en berekende manier, zijn publieke standpunt over Syrië had gewijzigd. Ook volgens meerdere Arabische mediakanalen was de verschuiving in Nasrallahs discours betekenisvol (Noe, 2012a). Nasrallah beschreef de situatie in elk geval niet meer als ‘normaal’: “We vrezen ervoor dat Syrië en bijgevolg de regio verdeeld zal worden. We vrezen voor een burgeroorlog, we vrezen voor chaos, we vrezen voor de verzwakking van wat Syrië vertegenwoordigt in zijn positie als pan-Arabische macht in de Arabisch-Israëliëse strijd en als echte steungever van de Verzetbewegingen in de regio”, zo verklaarde hij (al-Manar TV, 2012, 15 maart). Toch verschilde deze uitspraak niet zozeer van wat Nasrallah in zijn eerdere toespraken zei, aangezien de nadruk nog steeds op de rol van Syrië in de regionale context, het Arabisch-Israëliëse conflict en het Verzet lag. Het verschil met vroegere verklaringen lag vooral in het feit dat Nasrallah in deze toespraak “iedereen” in Syrië opriep om “gelijktijdig” de wapens neer te leggen. Wie Nasrallah precies bedoelde met “iedereen”, verduidelijkte hij verderop in zijn toespraak: “daarom zeggen we aan onze Syrische broeders – volk, regime, staat, leger, partijen en politieke machten – (...): broeders, los dit probleem alsjeblieft langs politieke weg op”. Bovendien veroordeelde Nasrallah “alle soorten slachtpartijen”, zonder zich uit te spreken over wie ervoor verantwoordelijk was:

“Het bloedvergieten moet stoppen. Natuurlijk moeten de taferelen die we de voorbije dagen op tv hebben gezien veroordeeld worden. Alle soorten slachtpartijen en aanvallen op burgers en onschuldigen moeten veroordeeld worden. Goed, de oppositie beschuldigt het regime en het regime beschuldigt de oppositie. (...) Links en rechts beschuldigingen uiten is gemakkelijk maar het belangrijkste is dat de slachtpartijen moeten worden veroordeeld. (...) Elke vorm van doding moet stoppen” (al-Manar TV, 2012, 15 maart).

Hoewel de verschillen tussen deze toespraak en Nasrallahs voorgaande uitspraken inderdaad betekenisvol zijn, bleef Nasrallah het Syrische regime verdedigen en was er dus geen sprake van een radicale ommezwai. Hij stelde immers dat het leiderschap en het regime bereid waren om hervormingen door te voeren en prees vervolgens de Syrische grondwet, die volgens Nasrallah geen weerga kent in de Arabische wereld. Een maand later herhaalde hij tijdens zijn interview met Julian Assange dat president al-Assad bereid leek om radicale hervormingen door te voeren en dat Hizbollah er daarom van overtuigd was het juiste standpunt in te nemen. Het probleem lag volgens

Nasrallah niet bij het regime maar bij de oppositie, die weigerde in dialoog te treden (Jadaliyya Reports, 2012).

Zowel Michel Aoun als Hassan Nasrallah voerden een grotendeels pro-Assad discours over de Syrische crisis, al deden ze dat vanuit een enigszins verschillend perspectief. Het standpunt van Aoun leek vooral te kaderen in de verdeeldheid die binnen de maronitische politieke elite in Libanon heerst tussen de christenen van de 14 maartalliantie en die van de 8 maartalliantie. Nasrallah plaatste de gebeurtenissen in Syrië vooral in een regionale geopolitieke context.

Terwijl Aoun met rivaliteit van de christenen in het andere kamp te maken kreeg, kwam het standpunt van de sjiitische partij Amal over de Syrische crisis grotendeels overeen met dat van Hizbollah. Nochtans konden deze twee partijen het in het verleden minder goed met elkaar vinden. Hizbollah ontstond immers tijdens de Libanese burgeroorlog als een islamistische afscheiding van Amal, dat onder leiding van Nabih Berri veeleer tot een seculiere partij evolueerde. Toen Hizbollah zijn machtsbasis in Libanon wilde uitbouwen, bleek Amal de grootste interne hinderpaal te zijn, terwijl op het externe vlak vooral Amals bondgenoot Syrië een obstakel was. Omdat Hizbollah op de steun van Iran kon rekenen, vertoonde ook het bondgenootschap tussen Syrië en Iran barsten als gevolg van de rivaliteit tussen de twee sjiitische Libanese bewegingen. Het conflict onttaarde toen Amal met de steun van Syrië de strijd aanging met de Palestijnen in West-Beiroet. Iran en Hizbollah beschouwden Syrië en zijn Libanese beschermeling als verraders en als imperialistisch-zionistische collaborateurs. Heel wat Amal-strijders liepen in deze periode over naar Hizbollah, dat voedsel en wapens aan de Palestijnse kampen leverde. Het proxy-conflict tussen Hizbollah en Iran enerzijds en Amal en Syrië anderzijds mondde uit in een directe gewapende strijd tussen de twee Libanese bewegingen, die elkaar met de steun van hun externe bondgenoten bevochten. Toen Nabih Berri aan Hafiz al-Assad vroeg om voor eens en altijd komaf te maken met Hizbollah, koos de Syrische president evenwel voor een andere weg: hij schakelde Hizbollah niet uit, maar oefende controle uit over de beweging. Uiteindelijk bereikten Amal en Hizbollah een akkoord, waarmee ook de rivaliteit tussen Syrië en Iran opgelost was (Hirst, 2010, pp. 180-184; 233-236).

Dat de Syrische crisis een twistpunt tussen de twee christelijke kampen is geworden terwijl de twee sjiitische partijen, Hizbollah en Amal, er hetzelfde standpunt over delen, ligt in lijn met de toegenomen toenadering die zich al enkele jaren tussen deze twee laatste partijen voltrekt en de politieke polarisering tussen soennieten en sjiieten die Libanon sinds de oorlog van 2006 kenmerkt. Zoals hogerop vermeld kan deze polarisering in de context van de regionale koude oorlog tussen het pro-Saoedische en het pro-Iraanse kamp worden geplaatst en lijkt het erop dat de Syrische crisis deze polarisering heeft versterkt. Tijdens de oorlog van 2006 kwamen de spanningen al aan de oppervlakte toen Saoedi-Arabië, Egypte en Jordanië op het succes van Hizbollah reageerden door een 'Arabisch-soennitische driehoek' te creëren om het gepercipieerde Iraanse gevaar in de regio te beteugelen. De Egyptische en Jordaanse Moslimbroederschap spraken daarentegen wel hun steun uit voor Hizbollah, dat immers een aanzienlijke populariteit genoot omwille van zijn verzet tegen de Amerikaanse en Israëliëse invloed in de regio. Ook de soennitische islamistische Palestijnse beweging Hamas steunde Hizbollah in zijn strijd tegen het Israëliëse leger (Rougier, 2007, p. 18). Hamas maakte deel uit van het Verzet en had zijn hoofdzetel in Damascus gevestigd, maar ongeveer een jaar na het begin van de Syrische revolutie verliet Hamas Damascus als reactie op de Syrische revolutie (al-Hayat, 2012, 4 maart). De Syrische crisis heeft op het regionale vlak de kloof verdiept tussen soennitische en sjiitische islamistische bewegingen, die voorheen hun verzet tegen pro-Westerse autoritaire regimes en de Palestijnse zaak als gemeenschappelijke doelstellingen deelden. Tijdens de Syrische crisis hebben Hamas en andere soennitische islamistische organisaties zich achter de Syrische oppositie geschaard terwijl Iran en Hizbollah het Syrische regime steunden. Vooral de kloof tussen Hizbollah en de Moslimbroederschap is daardoor toegenomen (Slim, 2012).

6. Libanon en het linkse debat rond de Syrische crisis

Uit de verklaringen van politici van de 14 maart- en de 8 maartalliantie bleek al dat de twee Libanese politieke blokken er een zeer verschillende visie over de Syrische crisis op nahouden. Terwijl het discours van de 8 maartpolitici vooral rond het belang van Syrië voor het Verzet draait, heeft de 14 maartalliantie het in de eerste plaats over een legitieme volksofstand tegen een kwaadaardig regime. Deze twee tegengestelde visies over de Syrische crisis zijn evenwel niet enkel tekenend voor de tegenstelling tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie in Libanon. Zoals hogerop beschreven, heeft de crisis in linkse kringen een gelijkaardige discussie teweeggebracht over de vraag of men de Syrische revolutie dan wel de Syrische Verzetsrol moet steunen, waarbij meerdere linkse denkers erop wezen dat het om een vals dilemma gaat en dat zowel het lot van de Syrische bevolking als de bredere regionale context van belang zijn. Ook in Libanon zelf is dit debat opgelaaid, waarbij zich binnen dezelfde linkse kringen zeer uiteenlopende meningen over onder meer Hizbollahs steun aan het Syrische regime manifesteerden (Haddad, 2012b). Het schijnbare dilemma tussen 'revolutie' en 'Verzet' en de zoektocht naar een middenweg speelde hierbij een centrale rol: "une partie du discours politique et intellectuel libanais semble être confrontée à un choix cornélien: il s'agit tout à la fois de reconnaître la légitimité d'un mouvement et d'un soulèvement populaire et donc de s'inscrire partiellement dans la logique de la 'révolution', tout en opérant une série de mises en garde à valeur stratégique et morale, censées elles-mêmes sauver la 'résistance'" (Dot-Pouillard, 2012). Dot-Pouillard (2012) spreekt over een politieke dualiteit in Libanon tussen de logica van het 'Verzet' en die van de 'revolutie', twee concepten die voorheen nochtans in functie van de Palestijnse bevrijdingsstrijd samenvielen. De Arabische lente heeft deze twee concepten voor een deel van elkaar losgekoppeld.

De berichtgeving van de Libanese kranten *as-Safir* en vooral *al-Akhbar* over de Syrische crisis was illustratief voor het schijnbare dilemma waarmee bepaalde Libanese kringen zich geconfronteerd zagen. Beide kranten staan bekend om hun overwegend linkse en pro-8 maart invalshoek en behandelden het 'dilemma' over de Syrische crisis in hun berichtgeving. De redactie van *al-Akhbar* kreeg zelfs met een interne crisis te maken omwille van de onderlinge onenigheid op de redactie over hoe de verslaggeving over de Syrische crisis er moest uitzien. De opiniestukken in *al-Akhbar* en *as-Safir* brachten evenwel geen absolute tweedeling aan de oppervlakte, aangezien er in beide kranten ook artikelen verschenen waarin voor een 'derde weg' werd gepleit (Dot-Pouillard, 2012). In *al-Akhbar* verscheen bijvoorbeeld een opiniestuk van activist en schrijver Bilal al-Amine waarin deze stelt dat de Syrische revolutie in Libanon twee tegengestelde groepen heeft doen ontstaan, waarbij de ene groep voluit de Syrische oppositie steunt en de andere groep het regime blijft verdedigen omwille van zijn belang voor het Verzet. Al-Amine ziet zichzelf als onderdeel van een kleinere, derde groep die een moeilijk evenwicht tussen de twee uiterste posities tracht te vinden (al-Amine, 2011, 8 september).

Al-Akhbar kreeg uit verschillende hoeken het verwijt dat haar artikels overwegend pro-Assad waren en dat haar verslaggeving over de Syrische revolutie aldus afweek van de positieve manier waarop ze de andere Arabische opstanden had benaderd. Zo publiceerde de pan-Arabische krant *al-Quds al-Arabi* een opiniestuk waarin de auteur, Omar Khalifeh, bijzonder scherp uithaalde naar "de Syrische uitzondering in het Libanese linkse *al-Akhbar*": "het is niet nieuw dat we Arabische linkse tendensen zien die totalitaire onderdrukkende regimes verdedigen, aangezien dit in het verleden al meermaals is gebeurd", schrijft Khalifeh, "maar het betreurenswaardige is dat deze ellendige alliantie in plaats blijft op dit historische moment waarop de Arabische volkeren hebben beslist om 'hun eigen verzet' te schrijven en niet het valse verbale verzet dat nog steeds hier en daar de geesten van een aantal intellectuelen aan de vermeende linkerkant lijkt te begeisteren". Khalifeh stelt dat *al-Akhbar* zich schuldig maakt aan precies datgene wat ze in haar berichtgeving vaak aan de kaak heeft gesteld: de argumenten die Arabische regimes gebruiken om hun onderdrukking te rechtvaardigen, past de krant nu zelf toe om het Syrische regime te verdedigen. "Overdrijven we dan als we zeggen dat links nu moet uitroepen: 'links wil de verandering van links?'" (Khalifeh, 2011, 8 april).

Zoals vermeld kreeg al-Akhbar ook in haar eigen rangen met kritiek te maken. De interne onenigheid kwam met name aan de oppervlakte toen een van de oprichters van de krant, Khaled Saghieh, ontslag nam omdat hij zich niet meer met de berichtgeving van zijn krant over de Syrische crisis kon verzoenen. De volgende dag publiceerde hoofdredacteur Ibrahim al-Amin een reactie op het vertrek van Saghieh waarin hij stelde dat de redactie zelf verdeeld was over de kwestie (Dot-Pouillard, 2012). Eerder publiceerde de hoofdredacteur al een artikel waarin hij de verhouding tussen al-Akhbar en Syrië trachtte te verduidelijken. Hij verklaarde dat de krant nooit pogingen had ondernomen om een relatie met Syrië op te bouwen, maar dat ze wel in samenspraak met de Syrische staat een werkmethode had uitgewerkt om te verzekeren dat ze de Syrische markt mocht betreden. Die werkmethode bleek evenwel onvoldoende, want terwijl sommigen al-Akhbar als uitgesproken pro-Assad percipieerden, oordeelde Damascus daar zelf anders over: de krant werd kort na het begin van de Syrische revolutie op het Syrische grondgebied verboden (al-Amin, 2011, 1 april).

Het valt op dat het concept van het Verzet een centrale plaats inneemt in het linkse debat in Libanon over de Syrische crisis, volgens sommigen in die mate dat andere linkse kwesties, zoals sociaaleconomische rechtvaardigheid, naar het achterplan worden geschoven. “Is supporting Hezbollah, the group that is only the most recent incarnation of Lebanese resistance to Israel (and an incarnation with troubling economic policies, at that), all it takes to win your “leftist” credentials in Lebanon today?”, vraagt Maya Mikdashi (2011b) zich bijvoorbeeld af. Ze verwijst naar een artikel op al-Jazeera English met de titel “Lebanon’s Left Splits over Syria”, waarin de auteur beschrijft hoe linkse Libanese activisten verdeeld zijn over de Syrische revolutie. Als voorbeeld van een linkse activist die het Syrische regime steunt, citeert het artikel onder meer een lid van de Syrian Social Nationalist Party (SSNP). Dit SSNP-lid beschreef zichzelf inderdaad als ‘seculier links’ en schaarde zich achter het Syrische regime met het argument dat “de Verzetsmachten in de regio – Hamas, Hizbollah en een aantal kleinere seculiere en linkse groepen in Libanon en elders – van het Syrische regime afhangen” (Cassel, 2011, 26 juni).

Uit de artikelen over de Syrische crisis op de nieuwswebsite van de SSNP (SSNP News Center) spreekt eveneens een pro-Assad-standpunt, waarbij vaak op de inmenging van buitenlandse machten wordt gewezen. Dat de SSNP een ‘linkse’ partij zou zijn, is evenwel niet vanzelfsprekend. Over de term ‘sociaal’ (ijtimā’ī) in de naam van de SSNP stelt de partij zelf op haar officiële website dat het woord “wijst op de wetenschappelijke inhoud van het nationalisme volgens de visie en de ideeën van Saadeh”, met name het feit dat de SSNP een gemeenschapsgericht nationalisme voorstaat en geen etnisch of sektarisch nationalisme (ssnp.net, n.d.). Ook de acht basisprincipes van de SSNP⁷, gaande van “Syrië is voor de Syriërs en de Syriërs zijn een volledige natie” tot “het Syrische belang overstijgt elk [ander] belang”, zijn inhoudelijk uitsluitend Syrisch-nationalistisch van aard (alqawmi.info, n.d.). Het Syrisch-nationalisme kan dan ook als de centrale ideologie van de SSNP worden beschouwd. Bovendien liet de partij zich in oorsprong inspireren door het Europese fascisme (Hirst, 2010, p. 183), al onderging ze in 1969-1970 een ideologische hervorming en nam ze sindsdien ook Arabische kwesties ter harte. Na de Libanese burgeroorlog bleef het discours van de SSNP sociaal-nationalistisch met Arabisch-nationalistische trekken en een focus op de Palestijnse zaak (el Khazen, 2003, p. 609; 619). De SSNP bleef intussen weinig aandacht schenken aan sociaaleconomische thema’s, waar ze uit marxistische hoek kritiek op kreeg (Kader, n.d.). Bassam Haddad wijst erop dat de noemer ‘links’ in zwang is geraakt bij groepen die in feite geen linkse principes voorstaan, met name bij de ‘sociaalgezinde bourgeoisie’, die sociale rechtvaardigheid op een liberale manier invult, en bij ultranationalisten die anti-imperialistisch zijn vanuit een nationalistisch en niet vanuit een politiek-economisch perspectief (Haddad, 2012b). De SSNP kan mogelijk als een voorbeeld van die laatste groep worden gezien.

---

⁷ Deze basisprincipes zijn uiteengezet in het ‘centrale document’ van de SSNP, dat zijn oorsprong vond in een pamflet van Antoun Saadeh, oprichter van de partij (Kader, n.d.).

Het voorbeeld van de SSNP illustreert Mikdashi's kritiek op het feit dat sommige zelfverklaarde linkse groepen zodanig sterk op de gevaren van het imperialisme en het zionisme focussen dat alle andere bekommernissen ervoor moeten wijken, met als gevolg dat ze het repressieve beleid van het Syrische regime steunen in functie van 'het Verzet'. Mikdashi (2011b) stelt dat onderdrukking en machtsmisbruik het gevolg zijn van de onevenwichtige verdeling van machtsrelaties en dat het daarom noodzakelijk is om zich principieel tegen elke vorm van machtsmisbruik te verzetten, ongeacht of het zich uit in autoritarisme of Amerikaans-Israëlische belangen. Khalil Issa (2011, 4 juni) beschreef het, in een opiniestuk in al-Akhbar over het falen van Libanees links in Syrië, als volgt: "uiteindelijk betekent links zijn dat je de kant kiest van het recht tegen het onrecht, van het slachtoffer tegen de beul, van de uitgebuite tegen de uitbouter. Dit is de morele positie die maakt dat we links blijven, nadat de Libanese linkerzijde stierf, of toch bijna, als een georganiseerde beweging".

CONCLUSIE

De Syrische revolte was in hoofdzaak het gevolg van interne factoren, met name de wandaden en het wanbeleid van het Syrische regime en het ongenoegen dat daarover onder de Syrische bevolking was gegroeid. Toch oversteeg de crisis die uit de revolte voortvloeide haar nationale grenzen en kreeg ze al snel een regionale geopolitieke dimensie. Dit heeft zijn weerslag gehad op Libanon, waar het discours van de politieke elite over de Syrische crisis zowel door sektarische als door geopolitieke beweegredenen was gedreven. De sektarische beweegredenen kunnen gedeeltelijk aan het confessionele politieke systeem van Libanon worden toegeschreven, maar ook de geopolitieke context van de Syrische crisis heeft hierin een rol gespeeld.

De Syrische revolte werd al snel een belangrijk twistpunt in de tweestrijd tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie, twee politieke blokken die sinds 2005 in grote mate het politieke leven in Libanon bepalen. De 14 maartalliantie ontstond in 2005 naar aanleiding van een grootschalige anti-Assadbetoging in Libanon, terwijl de 8 maartalliantie de politieke partijen die het Syrische regime steunden samenbracht. Dit uitte zich in de standpunten die de partijen in beide blokken innamen: terwijl de 14 maartpartijen na een korte periode van terughoudendheid openlijk de Syrische oppositie steunden en voor de val van het regime pleitten, schaarden Hizbollah en de FPM, de twee grootste 8 maartpartijen, zich achter het Syrische regime. Deze tweedeling van het Libanese politieke landschap kan in een breder geopolitiek kader worden geplaatst. Saad al-Hariri, wiens partij de 14 maartalliantie domineert, heeft immers nauwe banden met Saoedi-Arabië, dat dan ook de belangrijkste steungever van de 14 maartalliantie is. Tegelijkertijd kan Hizbollah op de steun rekenen van de belangrijkste regionale rivaal van Saoedi-Arabië: Iran. De tweestrijd tussen Saoedi-Arabië en Iran uit zich als een regionale koude oorlog, waarbij sommige machten zich bij het pro-Saoedische kamp hebben gevoegd en anderen – in de eerste plaats Syrië en Hizbollah – samen met Iran tot de ‘As van het Verzet’ behoren. Omdat Syrië een belangrijke spil in de Verzetsas is, dreigt dit land als gevolg van de aanslepende crisis tot het strijdtoneel van een proxy-oorlog tussen Saoedi-Arabië en Iran te verworden. Gezien de sterke dominantie van de 8 maart- en de 14 maartalliantie in Libanon en de band tussen deze twee blokken en de twee rivaliserende assen op het regionale niveau, bestaat er bovendien een reëel gevaar dat Libanon in een dergelijke proxy-oorlog zou worden meegesleurd.

Volgens geruchten die onder Syrische opposanten in het Zuiden van Turkije de ronde doen, zou al-Hariri verantwoordelijk zijn voor de levering van Saoedische wapens en geld aan de Syrische oppositie via Libanon en op die manier meebeslissen welke wapens naar welke opposanten gaan.⁸ Andere geruchten maken dan weer gewag van Hizbollahstrijders die in Syrië aan de kant van het regime zouden meevechten. Het onderzoek van deze masterproef kan die beweringen niet bevestigen, noch ontkrachten. Mogelijk kan een grondig onderzoek ter plaatse meer inzicht bieden in de mate waarin de 14 maart- en de 8 maartalliantie al dan niet reeds rechtstreeks bij de Syrische crisis betrokken zijn.

Dat de politieke situatie in Libanon parallellen vertoont met de regionale tweestrijd tussen het Saoedische en het Iraanse kamp, verklaart voor een deel ook het sektarische karakter van de rivaliteit tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie. Het valt immers op dat de grootste soennitische partij in Libanon tot het 14 maarkamp behoort en aan de kant van het soennitische Saoedi-Arabië staat, terwijl Hizbollah en Amal, beide sjiitische partijen, tot het pro-Iraanse kamp behoren. Dat Saoedi-Arabië tot ‘soennitische solidariteit’ met Syrië opriep, is tekenend voor de sektarische invulling die Riyad aan de Syrische crisis geeft. Ook hier bestaat het gevaar dat deze

---

⁸ Hasan Kadoni, die in het dankwoord van deze masterproef is vermeld, reisde in juli 2012 naar het Zuiden van Turkije en sprak er met meerdere Syrische activisten, waarvan er een aantal uit de provincie Idlib afkomstig waren. Deze activisten klaagden over de controle die al-Hariri over de stroom van Saoedische wapens via Libanon zou uitoefenen. Zij geloofden dat al-Hariri ervoor verantwoordelijk was dat de meeste wapens naar het meer nabijgelegen Homs gingen en niet naar de opposanten in Idlib.

geopolitieke context niet alleen in Syrië zelf maar ook in Libanon sektarische verdeeldheid in de hand kan werken. In tegenstelling tot de soennieten en de sjiieten zijn de maronitische christenen en de druzen eerder verdeeld tussen de twee politieke blokken in Libanon. Dit lijkt te bevestigen dat er, parallel met de bredere geopolitieke situatie in het Midden-Oosten, sprake is van een soennitisch-sjiitische breuklijn in Libanon.

De weerslag van het confessionele systeem in Libanon uit zich voornamelijk in de standpunten van de maronieten en de druzen. De maronieten zijn verdeeld tussen de 8 maart- en de 14 maartalliantie en hun standpunt over de Syrische crisis kwam overeen met dat van het politieke blok waartoe ze behoorden. De maronitische 8 maartpoliticus Michel Aoun waarschuwde ervoor dat de val van het Syrische regime mogelijk tot een islamistische en zelfs salafistische machtsovername kon leiden – een vrees die onder een deel van de christenen in Syrië en Libanon leefde. Intussen trachtte Samir Geagea, die tot het 14 maartkamp behoort, de christenen ervan te overtuigen dat de val van al-Assad enkel positieve gevolgen zou hebben en dat ze niet moesten vrezen voor de Syrische moslimbroeders, aangezien zij vrijheid en democratie bepleitten. De Syrische crisis werd aldus het onderwerp van het interne getouwtrek tussen maronitische politieke partijen aan weerskanten van het Libanese politieke landschap om een zo groot mogelijk aandeel van de ‘christelijke arena’ in Libanon te veroveren. Ook onder de druzen was er geen eenvormig standpunt over de Syrische crisis. Bovendien kan de wisselvallige houding van Walid Jumblatt, de belangrijkste druzische politieke leider in Libanon, eveneens aan het confessionalisme worden toegeschreven. De druzen krijgen in dit systeem minder gewicht toebedeeld dan de maronieten, de soennieten en de sjiieten, waardoor ze er belang bij hebben om hun allianties zorgvuldig uit te kiezen indien ze hun politieke invloed willen vergroten. Dit verklaart voor een groot deel de vaak wisselende standpunten die Jumblatt in het verleden heeft ingenomen. Wellicht waren dergelijke politieke berekeningen ook de voornaamste reden waarom Jumblatt tijdens de Syrische crisis opnieuw het geweer van schouder veranderde en toenadering zocht tot de 14 maartalliantie.

De geopolitieke context waarin de Syrische crisis zich afspeelde, had niet alleen een grote invloed op de standpunten die de politieke elite in Libanon innam, ze was ook het onderwerp van een woelig debat ter linkerzijde. Een deel van links in Libanon en daarbuiten achtte de geopolitieke dimensie van de crisis dusdanig belangrijk dat andere bekommernissen op het achterplan verdwenen. Vaak werden de misdaden van het Syrische regime vanuit dit perspectief gebagatelliseerd of zelfs ontkend. Anderen vonden dan weer dat argumenten over de geopolitieke dimensie van de Syrische crisis geen plaats mochten krijgen in het debat. Tussen deze twee uitersten ontwikkelde zich een ‘derde weg’, die stelde dat alle uitingen van machtsmisbruik en onderdrukking afgekeurd moeten worden, ongeacht welke vorm ze innemen.

Deze masterproef besprak de weerslag van de Syrische crisis op het politieke toneel in Libanon door de uitspraken van belangrijke Libanese politici en politieke partijen te analyseren. De focus lag daardoor grotendeels op het niveau van de dominante Libanese politieke elite en bijgevolg op de 8 maart- en de 14 maartalliantie. Binnen het bestek van deze paper was het niet mogelijk om ook de actoren in de politieke arena en in het middenveld die zichzelf niet tot een van deze twee blokken rekenen uitgebreid te behandelen. Nochtans zou een onderzoek hiernaar relevant kunnen zijn, vooral omdat meerdere Libanese actoren zich verzetten tegen de manier waarop de 14 maart- en de 8 maartalliantie het hele Libanese politieke gebeuren hebben gekaapt en het conflict risico dat daar – vooral in de context van de Syrische crisis – mee samengaat. Die actoren kwamen in deze paper enkel zijdelings ter sprake in de bespreking van het linkse debat over de Syrische crisis en hebben daardoor misschien, net zoals in Libanon zelf, niet de aandacht gekregen die ze verdienen. Een uitgebreider onderzoek naar de posities van de actoren in deze tussenruimte zou dan ook een relevante aanvulling op deze masterproef kunnen zijn.

GEciteerde werken

- Abdulhamid, A. (2011, 7 januari). *Syria is not ready for an uprising*. Geraadpleegd op 20 april 2012, The Guardian: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/feb/07/syria-uprising-egypt-tunisia-days-of-rage>
- Abukhalil, A. (2012, 19 maart). *Walid Jumblatt: The Joke of Lebanese politics*. Geraadpleegd op 15 april 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/blogs/angry-corner/walid-jumblatt-joke-lebanese-politics>
- AFP (2011, 29 september). *Dissidents in Syria reject foreign intervention: Kilo*. Geraadpleegd op 8 mei 2012, Google: <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5iXDw-pObV5ac6xPYSQt4i6JU-EBA?docId=CNG.21683a828449f21039c34f41afe003f8.11>
- Al Arabiya News (2012, 16 maart). *A timeline of some key events in Syrian uprising*. Geraadpleegd op 21 april 2012, Al Arabiya News: <http://www.alarabiya.net/articles/2012/03/16/200987.html>
- Alami, M. (2011, 25 januari). *Protests Mark Appointment of New PM in Lebanon*. Geraadpleegd op 16 juni 2012, IPS News: <http://www.ipsnews.net/2011/01/protests-mark-appointment-of-new-pm-in-lebanon/>
- Alami, M. (2011, 3 november). *Syrische vluchtelingen opgejaard in Libanon*. Opgeroepen op 22 juni 2012, van MO*: <http://www.mo.be/artikel/syrische-vluchtelingen-opgejaagd-libanon>
- Alami, M. (2012, 15 februari). *Syrische crisis sijpelt door naar Libanon*. Geraadpleegd op 16 juni 2012, MO*: <http://www.mo.be/artikel/syrische-crisis-sijpelt-door-naar-libanon>
- al-Amin, I. (2011, 1 april). *Al-Akhbar and Syria*. Geraadpleegd op 5 april 2012, Al-Akhbar [Engelse vertaling via mideastwire.com]: <http://www.al-akhbar.com/node/8135>
- al-Amine, B. (2011, 8 september). *What Kind of Revolution?* Geraadpleegd op 19 april 2012, al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/syria-what-kind-revolution>
- al-Assad, B. (2012, 10 januari). Toespraak van 10 januari 2012. Geraadpleegd op 2 mei 2012 [Engelse vertaling via mideastwire.com].
- Al-Baalbaki, R. (2012, 23 februari). *Jumblatt to Al-Rai: The future belongs to us and to the Syrian people*. Geraadpleegd op 15 april 2012, Al-Rai al-Aam [Engelse vertaling via mideastwire.com]: <http://www.alraimedia.com/Article.aspx?id=330571&date=23022012>
- al-Hayat (2012, 4 maart). *Hamas Leaves Syria for the New Muslim Brotherhood Countries*. al-Hayat [Engelse vertaling via mideastwire.com].
- Alkantar, B. (2012, 26 januari). *Jumblatt and the druze of Syria*. Geraadpleegd op 14 maart 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/jumblatt-and-druze-syria>
- al-Manar (2011, 21 maart). *Sayyed Nasrallah to Arabs: Your Spring Has Begun*. Geraadpleegd op 27 juni 2012, al-Manar: <http://www1.almanar.com.lb/english/adetails.php?eid=6713&st=Nasrallah&cid=21&fromval=3&frid=23&seccatid=14>
- al-Manar TV (2012, 15 maart). *Toespraak van Hassan Nasrallah*. Geraadpleegd via youtube.com: <http://www.youtube.com/watch?v=HjSP5OzqS80>
- alqawmi.info (n.d.). *Al-mabādi' ul-'asāsīya wa-'l-'islāhīya li-'l-'hizb us-sūrī 'l-qawmī 'l-ijtimā'ī (kamā waḍa'ahā 'z-za'īm)*. Geraadpleegd op juli 19, 2012, alqawmi.info: http://www.alqawmi.info/alpha/images/articles/mabede2_asesiye_islahiye.pdf

- Amnesty International (2012, maart). *'I Wanted To Die'. Syria's Torture Survivors Speak Out*. Londen: Amnesty International Ltd.
- Araabi, S. (2011, 18 oktober). *Syrian National Council Seeks Legitimacy At Home and Abroad*. Geraadpleegd op 4 mei 2012, IPS News: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=105508>
- Arab Center for Research & Policy Studies (2012, februari). *The Israeli Position Toward the Events in Syria*. Arab Center for Research & Policy Studies (Doha Institute).
- Bröning, M. (2008). Don't Fear the Shiites. The Idea of a Teheran-Controlled "Shiite Crescent" over the Greater Middle East Is at Odds with Reality. *Journal for International Relations and Global Trends*, nr. 3/2008, 60-75.
- Cammett, M. (2009, 18 augustus). *Democracy, Lebanese-Style*. Geraadpleegd op 16 juni 2012, MERIP Online: <http://www.merip.org/mero/mero081809>
- Cassel, M. (2011, 26 juni). *Lebanon's Left Splits over Syria*. Geraadpleegd op 12 juli 2012, al-Jazeera English: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/06/201162695034941634.html>
- Channouf, Y. (2012, 2 maart). *Syrië en de strijd om regionale hegemonie*. Geraadpleegd op 15 mei 2012, De Wereld Morgen: <http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2012/03/02/syrie-en-de-strijd-om-regionale-hegemonie>
- Choufi, F. (2012, 13 maart). *Lebanese Druze Clergy to Jumblatt: Not In Our Name*. Geraadpleegd op 15 april 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/lebanese-druze-clergy-jumblatt-not-our-name>
- CIRET-AVT & Cf2R (2012, januari). *Syrie: une libanisation fabriquée. Compte-rendu de mission d'évaluation auprès des protagonistes de la crise syrienne*. Parijs.
- Dabashi, H. (2012, 28 februari). *On Syria: Where the Left is right and the Right is wrong*. Geraadpleegd op 14 juni 2012, al-Jazeera: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/02/20122276412929860.html>
- Dagher, S. (2012, 24 maart). *Arab Media Clash Over Syria*. Geraadpleegd op 15 mei 2012, The Wall Street Journal: http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203961204577269081450598296.html?mod=googlenews_wsj
- Dot-Pouillard, N. (2009, juni). Révolution chez les chrétiens du Liban. *Le Monde Diplomatique*, p. 10.
- Dot-Pouillard, N. (2012, 3 april). « Résistance » et/ou « révolution » : un dilemme libanais face à la crise syrienne. Geraadpleegd op 10 april 2012, Institut français du Proche-Orient (ifpo): <http://ifpo.hypotheses.org/2833>
- el Khazen, F. (2003, herfst). Political Parties in Postwar Lebanon: Parties in Search of Partisans. *Middle East Journal*, vol. 57, nr. 4, pp. 604-624.
- el-Basha, T. (2011, 13 juni). *Mikati forms 30-member Lebanon Cabinet*. Geraadpleegd op 21 juni 2012, The Daily Star: <http://www.dailystar.com.lb/2011/Jun-13/Lebanon-appoints-new-government.ashx#ixzz1PQNljoW1>
- Fares, M. (2011, december). *Anatomy of an Opposition*. Geraadpleegd op 5 mei 2012, Syria Today: <http://syria-today.com/index.php/december-2011/916-politics/17464-anatomy-of-an-opposition->

- Fawz, N., & Illeik, H. (2011, 27 december). *Lebanon's New March 8: A Majority within the Majority?* Geraadpleegd op 27 juni 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/lebanon%E2%80%99s-new-march-8-majority-within-majority>
- Gresh, A. (2012, 12 januari). *Impasses syriennes*. Geraadpleegd op 12 mei 2012, Le Monde Diplomatique: <http://blog.mondediplo.net/2012-01-12-Impasses-syriennes>
- Gresh, A. (2012, 23 februari). *A propos de la Syrie*. Geraadpleegd op 24 februari 2012, Le Monde Diplomatique: blog.mondediplo.net/2012-02-23-a-propos-de-la-syrie
- Gresh, A. (2012, april). Onde de choc syrienne dans une région en ébullition. *Le Monde Diplomatique*, pp. 1 & 10-11.
- Haddad, B. (2011a, 20 januari). *The Idiot's Guide to Fighting Dictatorship in Syria While Opposing Military Intervention*. Geraadpleegd op 3 mei 2012, Jadaliyya: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/4065/the-idiots-guide-to-fighting-dictatorship-in-syria>
- Haddad, B. (2011b, 9 maart). *Why Syria Is not Next... so far*. Geraadpleegd op 10 juni 2012, Jadaliyya: http://www.jadaliyya.com/pages/index/844/why-syria-is-not-next-...-so-far_with-arabic-tra
- Haddad, B. (2011c, 30 augustus). *For Syria, What is "Left"? (Part 1)*. Geraadpleegd op 14 juni 2012, Jadaliyya: [http://www.jadaliyya.com/pages/index/2527/for-syria-what-is-left-\(part-1\)](http://www.jadaliyya.com/pages/index/2527/for-syria-what-is-left-(part-1))
- Haddad, B. (2012a). The Syrian Regime's Business Backbone. *MERIP Reports, lente 2012, vol. 42*.
- Haddad, B. (2012b, 11 juni). *Hizballah, Development, and the Political Economy of Pain: For Syria, What is "Left"? (Part-3 Final)*. Geraadpleegd op 12 juni 2012, Jadaliyya: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/5959/hizballah-development-and-the-political-economy-of>
- Harling, P. (2011, 30 augustus). *How not to prolong the Syrian agony*. Geraadpleegd op 8 mei 2012, Foreign Policy: http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/08/30/how_not_to_prolong_the_syrian_agony
- Harling, P. (2012, 24 februari). *Beyond the Fall of the Syrian Regime*. Geraadpleegd op 19 maart 2012, MERIP: <http://www.merip.org/mero/mero022412>
- Hill, J. (2012, 12 april). *Syria's Propaganda War*. Geraadpleegd op 26 april 2012, The Global Mail: <http://www.theglobalmail.org/feature/syrias-propaganda-war/183/>
- Hinnebusch, R. (2012). Syria: from 'authoritarian upgrading' to revolution? *International Affairs*, nr. 88, pp. 95-113.
- Hirst, D. (2010). *Beware of Small States: Lebanon, Battleground of the Middle East*. New York: Nation Books.
- Hokayem, E. (2012, 15 mei). *Lebanon's Little Syria*. Geraadpleegd op 26 juni 2012, Foreign Policy: http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/05/15/lebanon_s_little_syria?page=0,0
- Holman, Z. (2012, 19 april). *Fears of Divisive Conflict Grow in Syria*. Geraadpleegd op 2 mei 2012, Institute for War & Peace Reporting: <http://iwpr.net/report-news/fears-divisive-conflict-grow-syria>
- Human Rights Watch (2012, 20 maart). *Open Letter to the Leaders of the Syrian Opposition*. Geraadpleegd op 24 april 2012, Human Rights Watch: <http://www.hrw.org/news/2012/03/20/open-letter-leaders-syrian-opposition>

- International Crisis Group (2008, 15 juli). The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role. *International Crisis Group, Crisis Group Middle East Report nr. 78.*
- International Crisis Group (2011, 24 november). Uncharted Waters: Thinking Through Syria's Dynamics. *International Crisis Group, Middle East Briefing nr. 31.*
- International Crisis Group (2011, 3 mei). *Quickly Going beyond the Point of No Return.* Geraadpleegd op 29 april 2012, International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/media-releases/2011/syria-quickly-going-beyond-the-point-of-no-return.aspx>
- International Crisis Group (2012, 5 maart). Now or Never: A Negotiated Transition for Syria. *International Crisis Group, Middle East Briefing nr. 32.*
- International Crisis Group (2012, 10 april). Syria's Phase of Radicalisation. *International Crisis Group, Middle East Briefing nr. 33.*
- Issa, K. (2011, 4 juni). *Al-yasār ul-lubnānī yasqut fī sūrīyā.* Geraadpleegd op 21 juli 2012, al-Akhbar: <http://www.al-akhbar.com/node/13895>
- Jadaliyya Reports (2012, 18 april). *Hizbollah's Position on the Syrian Uprising: Julian Assange Interview with Hassan Nasrallah (video).* Geraadpleegd op 27 juni 2012, Jadaliyya: http://www.jadaliyya.com/pages/index/5127/hizbollahs-position-on-the-syrian-uprising_julian-
- Kader, H. A. (n.d.). *Ideology.* Geraadpleegd op 19 juli 2012, Syrian Social Nationalist Portal: <http://ssnp.com/new/ssnp/en/ssnp.htm>
- Khalaf, R. (2012, 21 maart). *Alawites trapped in existential struggle.* Geraadpleegd op 6 mei 2012, Financial Times: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/416b2786-734a-11e1-9014-00144feab49a.html#axzz1uNurMEWI>
- Khalifeh, O. (2011, 8 april). *The Syrian Exception in the Lebanese Leftist al-Akhbar.* Geraadpleegd op 15 juli 2012, al-Quds al-Arabi [Engelse vertaling via mideastwire.com]: <http://alquds.co.uk/index.asp?fname=data\2011\04\04-08\08qpt883.htm>
- Khoury, D. (2011). Is it Winter or Spring for Christians in Syria? *Heinrich Böll Stiftung, Middle East Office.*
- Landis, J. (2012, 5 juni). *Stay Out of Syria.* Geraadpleegd op 12 juni 2012, Foreign Policy: http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/06/05/stay_out_of_syria?page=0,1
- Lundgren-Jörum, E. (2012). Discourses of a Revolution: Framing the Syrian Uprising. *Ortadoğu Etütleri, januari 2012, vol. 3, nr. 2, 9-37.*
- Marzouq, N. (2011, 28 augustus). *The Economic Origins of Syria's Uprising.* Geraadpleegd op 10 mei 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/economic-origins-syrias-uprising>
- Massad, J. (2012, 6 februari). *Imperialism, despotism, and democracy in Syria.* Geraadpleegd op 14 juni 2012, al-Jazeera: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/02/2012269456491274.html>
- MERIP (2011, 10 augustus). *Syria's Torment.* Geraadpleegd op 21 maart 2012, MER Online: <http://www.merip.org/mero/mero081011>

- Mikdashi, M. (2011a, 22 januari). *The Other Coup?* Geraadpleegd op 16 juni 2012, Jadaliyya: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/478/the-other-coup>
- Mikdashi, M. (2011b, 29 juni). *What Is [the] Left?* Geraadpleegd op 16 juli 2012, Jadaliyya: http://www.jadaliyya.com/pages/index/2012/what-is_the_left
- Mikdashi, M. (2011c, 6 augustus). *The Space Between: March 14, March 8 and a Politics of Dissent.* Geraadpleegd op 16 juni 2012, Jadaliyya: http://www.jadaliyya.com/pages/index/2333/the-space-between_march-14-march-8-and-a-politics-
- Moubayed, S. (2001). Syria Loses Its Former Ally in Lebanon, Druze Leader Walid Jumblatt. *Washington Report on Middle East Affairs, januari/februari 2001*, 35-36.
- Nasrallah, H. (2011, 24 oktober). *Toespraak van 24 oktober 2011* [Engelse vertaling via mideastwire.com].
- Nasrallah, H. (2011, 25 mei). *Toespraak van 25 mei 2011* [Engelse vertaling via mideastwire.com].
- Nasrallah, H. (2011, 26 augustus). *Toespraak van 26 augustus 2011* [Engelse vertaling via mideastwire.com].
- Nassif, M. (2012, 6 maart). *Launching of liquidation of scores with Junblatt.* Geraadpleegd op 15 april 2012, Elnashra [Engelse vertaling via mideastwire.com]: <http://www.elnashra.com/news/show/447254/%C3%8A%C3%95%C3%9D%C3%AD%C3%89-%C3%87%C3%A1%C3%8D%C3%93%C3%87%C3%88%C3%87%C3%8A-%C3%8C%C3%A4%C3%88%C3%A1%C3%87%C3%98-%C3%85%C3%A4%C3%98%C3%A1%C3%9E%C3%8A>
- Nassif, N. (2011, 2 november). *Jumblatt: Surviving Syria and Planning Succession.* Geraadpleegd op 4 april 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/jumblatt-surviving-syria-and-planning-succession>
- Nazal, M. (2012, 13 maart). *Syria's Druze Shun Jumblatt.* Geraadpleegd op 14 april 2012, Al-Akhbar English: <http://english.al-akhbar.com/content/syrias-druze-shun-jumblatt>
- Noe, N. (2012a, 20 maart). *Nasrallah's New Remarks on Syria Represent a Stark Warning.* Geraadpleegd op 8 juli 2012, The Mideastwire Blog: <http://mideastwire.wordpress.com/2012/03/20/nasrallahs-new-remarks-on-syria-represent-a-stark-warning/>
- Noe, N. (2012b, 30 maart). *Hezbollahs Subtle Shift on Syria.* Geraadpleegd op 8 juli 2012, Foreign Policy: http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2012/03/30/hezbollahs_subtle_shift_on_syria
- Osborn, M. (2012, 8 februari). *Back our enemies' enemies?* Geraadpleegd op 13 juni 2012, Workers' Liberty: <http://www.workersliberty.org/story/2012/02/08/back-our-enemies-enemies>
- Pauw & Witteman. (2012, 7 maart). tv, Nederland 1, 22u50.
- Perthes, V. (2004). Syria under Bashar al-Asad: Modernisation and the Limits of Change. *Adelphi Papers, nr. 366.*
- Philbrick Yadav, S. (2008, 23 juli). *Lebanon's Post-Doha Political Theater.* Geraadpleegd op 16 juni 2012, MERIP Online: <http://www.merip.org/mero/mero072308>
- Pokrupová, M. (2009). The Chameleon's Jinking. The Druze Political Adaptation in Lebanon. In: *Beyond Globalisation: Exploring the Limits of Globalisation in the Regional Context.*, pp. 73-80.

- Prashad, V. (2012a, 4 februari). *Cynicism Around Syria: Russia as Smokescreen*. Geraadpleegd op 12 mei 2012, Jadaliyya: http://www.jadaliyya.com/pages/index/4230/cynicism-around-syria_russia-as-smokescreen
- Prashad, V. (2012b, 2 maart). *The Left and the People: Extending Hamid Dabashi's Critique*. Geraadpleegd op 15 juni 2012, Jadaliyya: http://www.jadaliyya.com/pages/index/4533/the-left-and-the-people_extending-hamid-dabashis-c
- Radio Télévision Suisse. (2012, 14 maart). *Syrie: ce qu'on en sait, et comment?* Geraadpleegd op 10 juni 2012, Radio Télévision Suisse: <http://www.rts.ch/espace-2/programmes/babylone/3818963-babylone-du-14-03-2012.html>
- Read, R. (2012, 19 februari). *Syria: my enemy's enemy is not my friend*. Geraadpleegd op 13 juni 2012, Open Democracy: <http://www.opendemocracy.net/rupert-read/syria-my-enemy%E2%80%99s-enemy-is-not-my-friend>
- Rogers, P. (2012, 8 maart). *Syria, and the cost of failure*. Geraadpleegd op 30 april 2012, Open Democracy: <http://www.opendemocracy.net/paul-rogers/syria-and-cost-of-failure>
- Rougier, B. (2007, januari). Islamismes sunnites et Hezbollah. *Le Monde Diplomatique*, p. 18.
- Rowayheb, M. G. (2011). Walid Jumblat and Political Alliances: The Politics of Adaptation. *Middle East Critique*, vol. 20, nr. 1, 47-66.
- Ryan, C. (2012). The New Arab Cold War and the Struggle for Syria. *MERIP Reports, lente 2012*, vol. 42.
- Savelsberg, E., & Hajo, S. (2011, januari 16). Ten years of Bashar al-Asad and No Compromise with the Kurds. *Syrian Studies Association Newsletter*, vol. 16, nr. 1.
- Schanzer, J. (2012, 27 februari). *Saudi Arabia Is Arming the Syrian Opposition*. Geraadpleegd op 19 april 2012, Foreign Policy: http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/02/27/saudi_arabia_is_arming_the_syrian_opposition
- Schwerna, T. (2010). *Lebanon: A Model of Consociational Conflict*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Seale, P. (2012, 23 mei). *The Syrian Crisis Turns Uglier*. Geraadpleegd op 12 juni 2012, Middle East Online: <http://www.middle-east-online.com/english/?id=52423>
- Shadid, A. (2011, 17 juni). *Jadaliyya Co-Editor Bassam Haddad on Rami Makhoul in the New York Times*. Geraadpleegd op 3 mei 2012, Jadaliyya: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/1920/jadaliyya-co-editor-bassam-haddad-on-rami-makhoul>
- Shatah, C. (2012, 13 oktober). *Sources: [Junblatt] will not forget humiliation on May 7...* Geraadpleegd op 15 april 2012, Ad-Diyyar [Engelse vertaling via mideastwire.com]: <http://www.aldiyaronline.com/index.php/aldiyar-topic-article/16/10287>
- Sinclair, C., & Kajjo, S. (2011, 31 augustus). *The Evolution of Kurdish Politics in Syria*. Geraadpleegd op 21 maart 2012, MERIP: <http://www.merip.org/mero/mero083111>
- Sirois, M. J. (2011, 4 februari). *Lebanon Against Itself (Again)*. Geraadpleegd op 16 juni 2012, MERIP Online: <http://www.merip.org/mero/mero020411>
- Slim, R. (2011, 2 november). *Meet Syria's Opposition*. Geraadpleegd op 4 mei 2012, Foreign Policy: http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/11/02/meet_syrias_opposition

- Slim, R. (2012, 26 mei). *Lebanon's Dangerous Sunni-Shiite Divide Widens*. Geraadpleegd op 11 juli 2012, al-Monitor: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2012/al-monitor/lebanons-dangerous-sunni-shiite.html>
- SSNP News Center (2011, 10 december). *fi'āliyāt ul-ḥarb us-sirrī didd sūriyā*. Geraadpleegd op 16 februari 2012, SSNP News Center: <http://www.ssnp.info/index.php?article=69531&print=true>
- ssnp.net. (n.d.). *Ism ul-ḥizb us-sūrī 'l-qawmī 'l-ijtimā'ī*. Geraadpleegd op 20 juli, 2012, ssnp.net: <http://ssnp.net/content/view/385/100/>
- Stearns, J. (2012, 8 maart). *The Congo: A Revolution Deferred*. Geraadpleegd op 23 april 2012, Possible Futures: <http://www.possible-futures.org/2012/03/08/congo-revolution-deferred/>
- Syrian National Council. (2011, 1 december). *Wall Street Journal Interview with SNC President*. Geraadpleegd op 5 mei 2012, Syrian National Council: <http://www.syriancouncil.org/en/news/item/122-wall-street-journal-interview-with-snc-president.html>
- Syrian National Council. (2012, 11 maart). *SNC Demands Urgent International Intervention*. Geraadpleegd op 4 mei 2012, Syrian National Council: <http://www.syriancouncil.org/en/press-releases/item/610-snc-demands-urgent-international-intervention.html>
- Traboulsi, F. (2007). *A History of Modern Lebanon*. Londen: Pluto Press.
- Van Dam, N. (2011). *The Struggle For Power in Syria*. Londen/New York: I.B. Taurus.
- Wallerstein, I. (2012, 15 februari). *The Syrian Impasse*. Geraadpleegd op 19 april 2012, Immanuel Wallerstein: <http://www.iwallerstein.com/syrian-impasse/>
- Whitaker, B. (2012, 26 februari). *Syrians should beware of some of their foreign 'friends'*. Geraadpleegd op 30 april 2012, The Guardian: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/feb/26/syria-beware-foreign-friends-saudi-arabia>

Pers en officiële websites

Om het discours van Libanese politieke partijen en politici te bespreken, werden een aantal specifieke internetbronnen aangewend. Om het overzicht te bewaren, zijn hier enkel de websites opgelijst en niet alle geraadpleegde artikelen en persberichten.

www.nna-leb.gov.lb/indexE.aspx

Website van de National News Agency (NNA), het nationale nieuwsagentschap van Libanon

www.14march.org

Officiële website van de 14-maartalliantie

www.PSP.org.lb

Officiële website van de Progressive Socialist Party (PSP)

www1.almanar.com.lb/english/main.php

Engelstalige gedeelte van de website van al-Manar, het tv-kanaal van Hizbollah